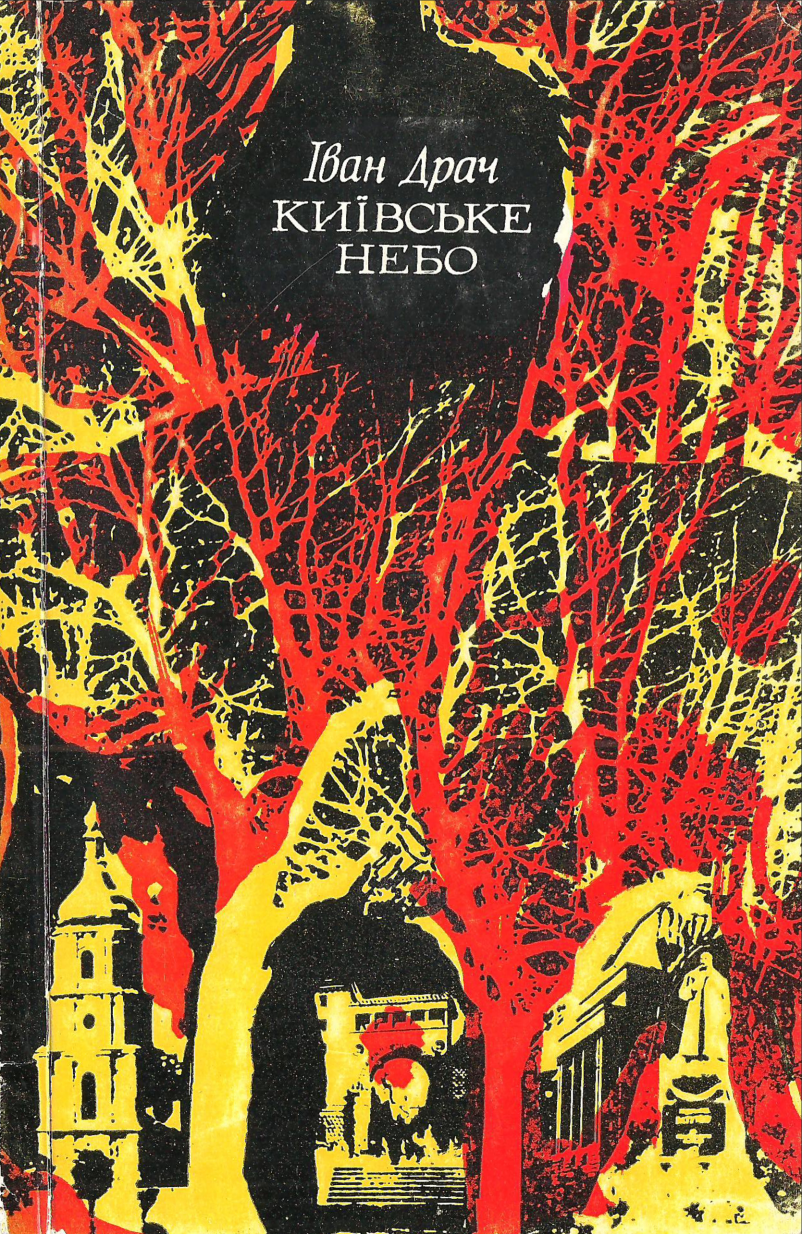

Іван Драч
КИЇВСЬКЕ
НЕБО

Іван Драч
КИЇВСЬКЕ
НЕБО

Поезії

ВИДАВНИЦТВО ЦК ЛКСМУ „МОЛОДЬ“ КИЇВ 1976

У2
Д72

Д $\frac{70403-088}{M228(04)-76}$ 69-76

© Видавництво «Молодь», 1976

КИЇВСЬКЕ НЕБО

КИЇВСЬКЕ НЕБО

(Спомин війни)

Я, хлопчик-семиліток, вийшов з хати.
Двигтіла ніч, і страхом волохатим
Кректала, рвалась, репалась земля.
І небо там, на півночі, двигтіло,
І цвяхи зір все цвяхувало в тіло.
Тут чорне було небо, як рілля.

А там вставало прапором багряним,
Не гоїло, а кров'янило рани,
Червоний клекіт краяв небеса.
А наді мною чорнота чорніла,
Падучим круком висла, ошаліла,
З зірок чорнюща капала роса.

Неначе не земні — космічні сили
В тяжкім двобої небо геть змісили,
Червона й чорна затялись на смерть.
Червоне з чорним билося затято,
Все проклято, і клято, й переклято —
І чорна знемагала круговерть.

Вже небо вогневіло й наді мною,
Так дихало розпечено війною —
Знамено нахиляло ген сюди,
Де двері прочинилися із хати,
І наді мною вже застигла мати,
Мене крилом накривши од біди.

— Бач, наші йдуть, червоні йдуть вже, сину, —
І я побачив огняну сльозину
У матері на звітренім лиці.
— Ген київське там небо вогневіє. —
І в неї вогневіли дивно вії,
Мов небеса були в її руці.

Немов вона тримала те вогненне,
Щоб чорне здихалось, не дихало на мене,
Немов вона тримала знамено
Червоне те, багряне, вогнеквіте,
Налите мстою, гнівом розігріте,
І в неї не хилилося воно.

А потім зачинились хатні двері,
Слова лилися древні, сизопері
Про те, як споконвіку б'ється світ.
— Георгій-змієборець тне дракона... —
На мене дивно дихала ікона,
І кожне слово мало сотні літ.

Тоді почув уперше я легенду
(А ніч конала, нищилась доценту,
У хаті було світло од заграв),
Як Шек і Кий, Хорив й сестриця Либідь
Жили на кручах ув одній колибі,
Як старший Кий град Київ заснував.

А в Либеді були глибокі очі,
І скільки тої злої поторочі
На неї перлось за усіх століть.
Кий, Шек, Хорив були брати з мечами,
Вони ту погань нищили з корчами.
Й цю винищать! А Київ хай стоїть!

Земля гула. Дрижала наша хата.
І свастика над нею волохата
Ще упирем хилилась у вікно,
Та спис вогненний бив лиху потвору,
Та небо підіймало крила вгору
І билось, як вогненне знамено...

КИЇВСЬКА ЛЕГЕНДА

...Сьогодні наш шлях — через Дніпро.
Погляньте на берег, що перед вами.
Там Київ, українська земля, там діти
і дружини, батьки і матері, брати і
сестри. Вони чекають на ВАС!..

*Із звернення Військової Ради
1-го Українського фронту*

— Чого ти там, діду, стоїш над Дніпром?
Чого ти нам, діду, махаєш веслом?

— Стою, бо чекаю на ваші полки.
Я — Кий-перевізник з цієї ріки.

— Дідусю, стривай, кулі сиплять як град.
Дідусю, лягай, бо накриє снаряд.

— Кінчай теревені, сідай у човни.
Смолою століть просмолились вони.

Од Лаври б'є німець з гарматних пащек.
На острів Козачий пливи мені, Щек.

Ти ж, брате Хориве, прямуй на прорив. —
На весла століть налягає Хорив.

— А хто там на кручі стоїть як мана,
Ще й руки заломлює, самотина?

— То Либідь-сестриця, закута в дротах.
Шугає тевтонський над Либіддю птах.

— А що то за дивні-предивнії тони?
— Повішені дзвонять, мов київські дзвони!

Заложників тисячі там, на Подолі,
Замучених, гнаних, без хліба і солі.

— А що там клекоче крізь погар-пожар?
— Начинений людом лихий Бабин Яр.

— А там ген тріпоче вогненний намет?
— Там стогне підпалений університет!

— Які ж бо дими Київ наш облягли...
— Як пекла два роки — то скільки ж золи?!

Вогненний завис понад річкою шквал.
До Кия старого іде генерал,
А Кий йому в каску води набира —
Ватугін п'є воду священну з Дніпра...

БАЛАДА ПРО МІЙ ОСКОЛОК

Голові колгоспу імені Наріманова
Герою Соціалістичної Праці узбеку
Іскандару Досову, пораненому на
українській землі

Серце жайворонком падучим
В небо грудей аж б'є,
Серце мое ошаліло,
Наче вчаділо з буйного цвіту...
Чому ж так нуртується серце,
Просто тріпоче серце моє,
Так, як здригається компас,
Так, як нуртується компас коло магніту?!

Іду я до Вас, Іскандаре,
Тисну в пошані руку, —
Серце мое ошаліло
Рветься з грудей, мов з-за ґрат.
Іскандаре, невже лиш для цього?
Невже лиш крізь цю спонуку?
Спасибі! Велике спасибі!
Рахмат! Катта рахмат!

Коли, Іскандаре, Ви впали
На підбите крило маскхалата,
Його Ви взяли під серце —
Той крупівський шмат війни,
Що серце мое запримітив,
І долю мою незіп'яту,
І вже запримітив баладу
З дніпровської сторони.

Четвертий десяток Ви носите
Під серцем своїм мій осколок,
О, як він присався люто —
Не виймеш фашистську голку!
Життя Ваше стало прихистком.
Життя Ваше як забороло.
Щит мого життя, Іскандаре, —
Зоря горить на осколку.

Дивлюсь я у Вашім колгоспі
На списки двадцятилітніх,
Які не вернули додому
З крутих берегів Дніпра.
Впали за мене з кулями
Узбеки мої неодквітні —
З тих куль і з тих лютих осколків
Життя виростає гора.

Захлинулись травою дзоти.
Пшеницями обсотані доти.
Та в грудях печуть осколки,
Як іскри жаріють в золі.
А жити тобі, товаришу,
Любити і жити доти,
Доки осколок твій носить
Брат твій на цій землі.

Жити в буйному цвіті.
Зоряно квітувати.
Обставати за честь і правду
Плече до плеча, гуртом.
А коли ж проти твого брата
Недруг поставить гармати, —
Взяти під серце осколок.
Заборолом стати. Щитом.

ДОНЬКИ ЯРОСЛАВА

(За Ярославом Івашкевичем)

Їхати ж їм як далеко!
Виходять так зі свічами,
Анна до Франції, Євдокія в Семигород,
Єлизавета до Данії — навічно.

Стоять на порозі, дивляться —
Батьки у світі їхати радять,
Дівчатам то дуже тяжко:
— Прощавай, Києве-граде!

А супроти дівчат в соборі,
Де стіна заламалась в ґратах,
Чатує тяжкий, спідлоба,
Пронизливий погляд брата.

НАД МАЛЮНКАМИ ВЕСТЕРФЕЛЬДА

(1651 р.)

Коли град Київ тимчасово
З військами залишив Богдан,
Серпневий день гримів грозово.
Горіли вишні. Цвів катран.

В садах пилюкою сивіло.
Списи кидало сонце з хмар.
Із князем Яном Радзівіллом
Приїхав був один маляр.

Абрамом ваном Вестерфельдом
Він звався, цей придворний зух,
Що проміняв голландську Шельду
На грім дніпровських завірюх.

Поміж кривавим людоломом,
Між вічних київських заграв
Ходив Абрам собі з альбомом
І нам Софію малював.

Часи трощили все, місили,
Загарбник мав ганьбу й синці.
Та майстер нам простяг з могили
Свої жовтаві папірці.

Лишилось в копіях з альбому
Це старовинне ремесло,
Що з тих часів іде додому,
Неначе вдома й не було.

Яка ж Софія розв'алюха
У вестерфельдівських штрихах —
Бур'ян буяє в її вухах,
І горді плечі в лопухах.

І ходять зайди товстозаді,
А поруч злидні-прохачі,
А на потрійній на аркаді
Лиш пугач путькає вночі.

Іде каліка-просторіка,
Біжить жебрак за паном вслід,
А двоє в закутку очікують —
У казанку кипить обід.

Он сагайдак у мосціпана,
Що на схизматів погляда.
Софія ж — як суцільна рана,
Як закривавлена біда!

Он з палюгою за хлопчиськом
Біжить якась стара мара.
Як все далеко! Як все близько!
А ластівка все не вмира —

Щебечуть зграї ластів'їні
Над мародерство і пиху,
Що все ж підвестись Україні
На тім кривавому шляху.

А час все рамою обрामить
На тлі софіївських заграв —
Ти Радзівіллів в'їзд, Абраме,
А не від'їзд замалював.

Коли Богдан грізніше грому
Впав на загарбницькі полки,
Губилися листки з альбому,
І нам лишились ці листки.

ГОЛОС З-ЗА ДВОХСОТ ЛІТ

...Король Білоцерківське староство дав «велінням розуму» своєму давньому приятелю Ксаверію Браницькому. Хмельницьке дістав князь Юзеф, Богуславське і Канівське — князь Станіслав Понятовський...

1775 рік

Ми — теліженські, і тетіївські,
Дзвіняцькі, михайлівські, і скомороські,
Росішські, і голодьківські, й висоцькі,
Ми — свирські, і володарські,
Білоцерківські, богуславські, й канівські,
Ми — безіменні, ми — бидло, ми — безмовні,
Ми — орачі і сіячі, ми — гречкосії і пастухи,
До тебе рвемося з-за літер, як з-за ґрат.
Нема в нас родослівних — в тебе нема.
Ти вже доскіпався, як звали твою прабабу?!
Прапрадід твій був колесований з Гонтою.
Як же його на ім'я, скажи ти, що з Кодні?
Ти ж редьку тоді садив коло яру,
Голова того теліжанина скотилась тобі під лопату,
Ти за вуса її одкинув — не вродить!
Наша генеалогія — вся в чорноземлі.
Гречка передавала її гороху і просу.
Пшениця передавала її жити й вівсу.
Тембр твоєї дьогтьової генеалогії
Ти чуеш в зелених органах дубів і лип.
Так, ми до тебе рвемось
Крізь це книгокняжжя, ми — репані,

Ми, що вгноїли масну цю землю.
Крізь історичний асфальт княжих прізвнщ
Пробиваємось до тебе травною зеленою —
Її безіменністю...

МІСТУ КИЄВУ

(За Назимом Хікметом)

Лиш Київ мені одчинив
 свої брами,
Лише огорнув мене туго
 вітрами,
Лиш в очі заглянув —
 б'є серце з нестями.
Я з першого погляду
 в Київ закоханий!

На ярусах міста
 каштани свічені.
В сонці бульвари
 біжать широченні.
Тополі стоять, мов стрункі
 наречені.
Я з першого погляду
 в Київ закоханий...
Йому перейшло вже
 за тисячу літ.
Його попелили,
 щоб стерти і слід.
Він сяє і грає
 над тисяччю бід.
Я з першого погляду
 в Київ закоханий.
Блакить його неба —
 в Стамбулі така ж,
І зелень, як в Бурсі,
 і прозелень та ж,

Дніпро — чорноморець,
 тим наш він і ваш!
 Я з першого погляду
 в Київ закоханий...
 Мені Золоті одчинив
 він ворота.
 Шевченко зустрів мене,
 вийшов навпроти.
 Він в очі заглянув, що повні
 скорботи, —
 Я руку в пошані йому
 цілував.
 А потім пішли ми удвох
 до Дніпра,
 Нас хвиля умила, нас втерла зоря,
 Дививсь за столом я
 на Кобзаря
 І все про народ свій
 казав — не мовчав.
 Вслухались дерева з дніпровських
 узвиш
 В розмову поетів —
 дивинь з дивовиж.
 Сказав він: — Як серцем у вірші
 згориш,
 То слово вождем буде! —
 так він сказав...
 Лиш Київ мені одчинив
 свої брами,
 Лише огорнув мене туго
 вітрами,
 Лиш в очі заглянув —
 б'є серце з нестями.
 Я з першого погляду
 в Київ закоханий!

ЩЕ ОДНА ФАУСТІАНА

Київський лікар Фауст Шкаровський,
який був присутній на ексгумації
трупа Гітлера, зібрав страхітливу ко-
лекцію інструментів, якими ~~кастрували~~
в фашистських концтаборах

Між прахом, порохом і тліном,
Де небо звержене руде,
Сліпим розчухнутим Берліном
Сам Йоганн-Вольфганг Гете йде.

Фауст-патрони вже одчаккали,
Вже одлітали фау-два.
Палають танки — чорні факели.
Тріщить на них руда жорства.

Стоять димове чи нахмарює
На цім трагічнім рубежі —
І скрізь в імперській канцелярії
Слова незвичні і чужі.

І Гете, мічений увагою,
Очам не вірить — бунт химер!
Та бачить — «Фауста» витягує
З вогню цупкого офіцер.

Сіда, задимлений, на лаву
В той прах,
в той порох,
в ту пітьму.

— Як звати вас? —

Той каже: — Фауст, —

І посміхається йому.

І репається бункер грубий —

Останній Гітлерів барліг.

Виносять обгорілі трупи

І Фаусту кладуть до ніг.

Над наці вже горують нації,

І лікар — сив і ясночол —

По цій останній екегумації

Різьбить свій підпис в протокол.

І тягнеться до сигарети

У цім клубочиську смертей.

І раптом чує шепіт Гете,

Той мефістофелівський тембр:

— Чи все життя пішло навідлі,

Чи нас взяло на глум століть,

Як Фауст у радянським кітелі

Над трупом Гітлера стоїть?!

І, переплутавши всі дані,

Сам Мефістофель неспроста:

— А що у Вас там в чемодані? —

Суворо Фауста пита.

Той хитро змружує повіки

І саркастично дме димком:

— Ось гляньте — Гете, Гейне, Рільке —

Оце всмоктав я з молоком!

— А що там далі, далі, далі? —

Шаліє Мефістофель враз

І в цім міфологічнім шалі
Ість січку геббельсівських фраз.

Валіза з чого Ваша тріскає,
Вся напакована добром? —
Відразу Фауст йому різко так:
— Я з Києва, що над Дніпром.

Чи, може, чули: Русь, Софія.
Ще й Ваша слава — Бабин Яр.
А чемодан мій — Ваша мрія
І людству Ваш найбільший дар.

Століття — це лише моменти,
І час наш в пеклі підгорів... —
І дістає він інструменти
З усіх фашистських таборів,

Якими катували, били,
Шпурляли на електрошок,
Тягли в живих гарячі жили,
В'язали в кам'яний мішок!

Отак вони лежали в парі —
Книжки зі шрамами од ран
І цей лихий інструментарій:
Окупаційний чемодан!

— Оце і всі мої секрети! —
І Фауст чемодан поніс...
І зарідав незрушний Гете,
І криво усміхнувся біс,

Бо в біса віра — що за віра,
На стільки літ зорить вперед,
Де виростає в бузувіра
Малий єфрейтор Піночет...

ДЕВ'ЯТИЙ ВАЛ ЗЕМЛІ

— Друже, ти-но приглянься, які дивовижні брови,
Чорні такі, падучі, просто — південна смола
Граціозними витинанками лягла на їх вид чудовий.
— Це не смола. Це чорноземля скипілася і лягла...

— Друже, ти ж придивися, які розпашілі губи!
Скільки краси полуденної з роси степових криниць
З вогнем таким, млосним чадом, кожна—сестриця згуби...
— А я по-пластунськи цю землю — повз на поклик
зірниць!

Дівчат я тоді не бачив. А як нас отут бомбили,
Під селом оцим, під Верблюжкою, який закипав тут
шквал,
Рідна земля — чорноземля вергала валами брили,
Наче на морі на Чорному чорний котився вал.

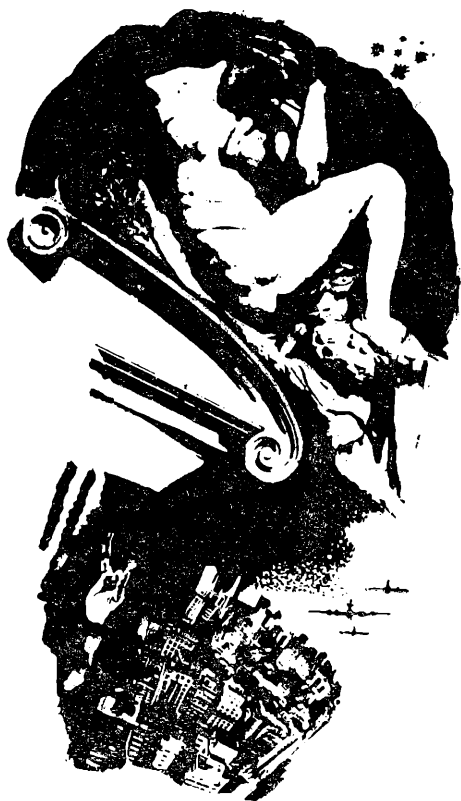
Чорнозем вставав стіною. Чорнозем гунав у груди.
Маленьку грудку чорнозему несли ми, немов оберіг.
Йшли «юнкерси» на Верблюжку, важезні, немов
верблюди.
Рілля вставала під бомбами, коли я встати не міг.

Фашисти цю землю вагонами везли на свою піщаницю,
А я свою чорну грудку од Волги проніс до Дніпра
І знов тут, у цій Верблюжці, посіяв її на пшеницю,
Щоб валом дев'ятим пшениці земля золота була!

— Друже мій, ти-но приглянься, які дивовижні дівчата
Виходять з моря пшениці, сьогодні ж бо — перший сніг
Засвітиться щирим золотом цього степового свята.
І хвиля, золота хвиля все котить тобі до стіп!

— Друже мій, друже молодший, дівчата усе гарніші
Стають нам із кожним роком — такий золотий закон.
Краса хай дев'ятим валом б'є шалом у твої вірші,
Дивись он, яка богиня, іди, переходь Рубікон...

МЕРИДІАНИ

ЛЕНІН ГАРСІА РОССА

Дим Іспанії в горлі
Лютим чадом заляк...
Ув Астурії гордій
Народивсь сибіряк.

Не в сибірських морозах,
А в іспанських краях
Рамон Гарсія Росса
Сину дав це ім'я.

Дав синочку-мізинцю
Батько-революціонер
Це ім'я, мов гостинець,
І в катівні помер.

Одчайдушно і сміло
Щоб продовжило рід,
Щоб у серці кипіло
Це ім'я-заповіт.

І шахтарським дарунком
З робітничим гудком
Це ім'я дивним трунком
Пив малюк з молоком.

А в Астурії гори,
В горлі дим не згоря.
А в Астурії горе —
Горя ціла гора...

І маршрутом лелеки
Геть од круків-лакуз
В невідомий далекий
У Радянський Союз.

Зачинились шлагбауми
Геть за виром облуд...
Друзів щирі обійми.
Тут — Нева, інститут.

Иде життя по орбіті.
Він душею воскрес.
До найбільшої в світі
Красноярської ГЕС

Иде він інженером
Плин життя осягти...
Світять дуже химерно
Тут Саянів хребти,

Як в Астурії гори
Кантабрійські — в диму...
Все до серця він горне,
Дороге все йому.

Крани самопідйомні —
Його метод і чин.
Креслень січені промені
Світять вдень і вночі.

Крила зводить будова.
Він тут серцем приріс...
Лиш з Іспанії довго
Ані вісток, ні віз.

Щоб в Іспанію Леніна
Та пустили вони?!
Праця все цілоденна,
Астурійські лиш сні.

Кине оком шалено
Та прискорить лиш крок,
Як Равель вкотить Леніну
Свое сонячне «Болеро».

Лиш здригнуться обпечено
Гори дужих рамен:
По-іспанськи щибече щось
Йому доня Кармен...

СЛЪОЗА БІЛОРУСІ

Чому, коли шукаеш слово,
Де слів слов'янських бірюза,
Тебе означить барвінково,
Чому одне сонцеголовом,
Чому одне бринить — сльоза?!

Вона з глибин десь уставала,
З того правічного ества,
Коли ти жито з горем жала
Та ніжно в Світязі купала
Свої пресвітлії слова.

Вона світилась чистотою,
Вся паморочливо проста,
Як голубінь того настою,
Що гоїть душу простотою,
Спаливши золоті уста,

Як Жовтень сколихнув глибини,
Як заясніла ця сльоза,
Як серце билось голубине —
І вперше сонячні години
Час Білорусії низав.

Та йшла орда осатаніла
Знайти гроби серед грибів,
О, як ти крила розкрилила,
О, як сльоза твоя кипіла,
Як океан десь не кипів!

На прою ти встала, богорівна,
Сльозу душила сіл зола,
Та все ж сльоза священногнівна,
У мсті і честі своїй дивна,
Наскрізь планету пропекла.

Сльоза затвердла в лютість кулі,
Сльоза напасника знайшла...
Хай над Хатинями зозулі
Ще ронять сльози в дзвоннім гулі,
Ти вся — для сонця і тепла.

Ти — Біла Русь. Не в долі сивій,
А в долі райдуг — Білорусь!
В братерськім колі, в сонця зливі!
В твоїй сльозі, сльозі щасливій
Я теж щасливо відіб'юсь!..

ВЕЛИЧАЛЬНА ГРУЗІЇ

Жоржино, ластівко, журу —
О радосте стозвука,
О Руставелі грім-перо,
Пшавели буйна муко!
Ти вся — од пранебес до дна,
Уся в мені клекочеш,
Мов непокорена струна,
Століттями грімкочеш!
Це я тобі крізь сиву Русь
Свист заглушив Батиїв:
— Об тебе, Грузіє, зіпрусь,
Зіприся й ти на Київ!
Коли хмаров'я навісні
І мла стосила,
Встаєш ти, Грузіє, в мені
І гоїш крила.
Коли й вода вже не вода
І не життя, а тряся,
З тобою й горе — не біда,
З тобою й смуток — щастя!
Це нам жовтневі прапори
Промили сонцем вічі,
І губи в губи йде мій крик:
— З тобою й сонце — вдвічі!
З тобою бути, і рости,
І ряст топтати!
Як мало я сказати встиг,
Кохана мати!
Бо ж слово вибухає вмить
Од потрясіння:
Жаго усіх моїх століть,
Мое сумління!

**БІЛЯ СТАРОГО МЛИНА В КАЗАРАПАТІ
НА БЕРЕЗІ АХУРЯНУ**

(До 100-річчя Аветіка Ісаакяна)

Млине, скажи мені, як ти мелеш долі поетів?
Млине, скажи, яке в тебе яре сиплють зерно?
Млине, по якому мучному замети
В хлібині народу воскресне, воскресне воно?!

Хлопчина гаса схилами Алагязу, Манташу.
Він як зерно. Сонце, земля — вічні камені два...
Млине, чому так нещадно ти долю нашу
Мелеш на мливо, каменіє аж голова...

Мельникові легенди, усти старого Григора.
Казка мукію сипле. Мукію мелеться спів.
Чи це вчора було, чи учора було позавчора,
Лейпціг, Париж був —
та зерном в Ані ти доспів!

Вода так багато знає. Камені гуркочуть ночами.
Млин серця гуде й ночами — ночами гудуть всі млини.
Доле моя, будь мені хоч печальна, та незвичайна!
Млине, будь зірним, зерна мого не обмини! Не обмини!

Доле, куди не стану — всюди вигнання камені,
Весь Аястан меле мене, весь Аястан — Каміньстан.
Доле, золоті замети зерна у мені,
Доле поета — хлібом народу стань!..

А поки що хлопчик ти. Бриниш колоском на роздоллі.
Крижаний Ахурян тебе кличе —
він і мій тепер, твій потік!..

Муку з рукава твого сію по своїй долі,
Мельник духу мого, Варпете мій, мій Аветік!

**АНДРІЄВІ ВОЗНЕСЕНСЬКОМУ
ТА МАРІСУ ЧАКЛАЙСУ
ДЗВІН ДРУЖБИ НА ВІДДАРУНОК
(Відповідь на вірш «Українському другу,
поету Івану Драчу» —
«Дружба народів», 1972, № 4)**

Ти, брате Марісе, дихнув у того дзвона,
Андрію, брате мій, передзвонив ти в дзвін,
І безборонна, безкордонна, дзвонотонна
Ген загула мелодія од того чистодзвона —
Дихнув мені братерством в душу він.

Наш бог — поезія. Її ясна дзвіниця
Горить над шалом літ і дихає грудьми.
І наша птиця, та жар-птиця, Фенікс-птиця
Живе у дзвоні тім! Так нам безтямно сниться,
Бо ж дзвонарі буйноголові ми.

Оддзвонено навік шаблями-ятаганамі..
На подзвін бомб — на атомний той дзвін
Ми дзвоним віршами ясними і світаними,
Ми дихаєм стодзвонними органами.
Наш бог — поезія. На дружбу дзвонить він!

Там — Пушкін, там — Тарас, там — Райніс
дзвонять в дзвони.

Майстри століть вони. Ще й дзвонарі як світ.
Кайдани там дзвенять, прокляті лиходзвони.
Та подзвін вже гуде на всі чавунні трони,
Бо ж Ленін б'є у дзвін, у синій небозвід.

Братове дорогі, дзвонім у чисті дзвони!
О дзвонарі мої, ваш дзвін — на сто сторін!
Радаром я ловлю сполошні й ніжні тони,
Передзвоню ваш клич ще й дивні обертони:
Я сам до вас дзвеню — буйноголовий дзвін!..

БАЛАДА ПРО УСМІШКУ

Олесю Гончару

Ваша усмішка — Ваша загадка, Олесю,
Вашу лагідну усмішку — ватру вуст
Як Ви змогли пронести крізь фронти,
Крізь морози фашистського мору,
Як вберегли її світло дитинне,
Коли слава стріляла в її пелюстки
Зі ста золотих гармат?!
Так — я кажу тут лише про людину
І про знамено людини — про усмішку,
Взяту від мами Тетяни в полтавському полі,
Стома турботами скупану,
Стома журботами сушену,
Стома скорботами замиловану.
Та усмішка, та дивна дивина
Живе як пташка, сонцеві підвладна,
В гніздов'ї вуст запечених.
Та усмішка хіба Дніпром рождена,
Слухняна павітру і непокірна вітру.
Ви квити з квітнем — він Вам квіти,
А Ви йому — усмішку з уст в уста...
Сміється сонце. Сміх пече уста.
Сміється пташка в пташки на долоні.
Сміється слава — очі поверта,
Свої очища в карому полоні.
Сміється сміх. Горить на рукаві.
Сміється так дитинно, стопричинно,

Сміється українно — ми живі,
І карим сміхом двері в світ розчинено.
Сміється розум. Аж пашить крилом.
Сміється дотеп, смутком перешитий.
Добро сміється над горбатим злом.
А доки ми сміємось — будем жити...

ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ ШУКШИНА

Як я плачу за ним,
За Василем Шукшиним,
Третю вже ніч не до сну,
В поїзді, може, засну.
А я ж його — ні, ні, ні,
Колеса б'ють навісні,
Бачив чи раз, чи два,
Розколюється — страх — голова.
На землі з ним одним, може, жив,
Ні на крихточку не дружив,
Жив віддалено звіддала,
А яка ж порожня земля,
Не кому-небудь, а мені
Сконцентрована в Шукшині...
Чим він взяв так за душу мене,
Чом цей поїзд гримить, не засне,
Весь в розмовах навкіл Василя.
Ці порожні російські поля
За вікном — не за серцем стоять,
Люди курять все — люди не сплять.
Чим він взяв їх — дихнув упритул?
А коліс одчайдушний розгул
Б'є у груди землі — так, так, так
У настирливості атак...
Рвуть сорочку на грудях мости:
— Він до правди був ближче, ніж ти!
І я плачу в собі за ним,
За Василем Шукшиним.

Нервів клекіт. Естафета сльози.
І стоїть він, як серце грози,
І очищує громом — а є такі, є...
Так зридається серце моє...

МАРКО ЧЕРЕМШИНА

«Коли б мені дозволено було пере-
мінитись у птаха, то вибрав би я собі
стать жайворонка...»

Марко Черемшина.

Краю мій красний, Гуцуліє, снити б тобою і спити,
Краю мій в бога за пазухою, немає вже слів для
проклять!..

Коли б мені та дозволено птахом перемінитись,
То вибрав би я собі жайворонкову стать.

Гори у тюрмах сонця не бачать. Дню мій неситий,
Як мені в твоїм раю пекла твої болять!
Коли б мені та дозволено птахом перемінитись,
То вибрав би я собі жайворонкову стать.

Цісарське все. Цісарські грати і навіть гниди.
Пнеться у душу жура — уніформована цісарська рать.
Все у цісаря просим, навіть в рідній землі зігнити,
А як би мені над землею жайвором, жайвором стать?!

Я випив би небо до денця, співом шалів би крилато,
Журу перепив би зорям, а в зір би взяв зір на сто гін —
О доле моя небесна! Земне усе переклято.
Дай забуття у співі, зведи із земних колін.

Дивився б я із блакиті на мужицькі тверді худокості,
Та шпурнула б у мене грудкою мужицька люта рука,
І полетів би я до Стефаника, до розпуки його у гості,
І залився б, мабуть, як проклятий, над подвір'ям

Івана Франка

І тоді б. вони в Снятин наввипередки, до Наталі удвох,
до дружини,
І випитували б, і доскіпувалися б над усмішку її
промітну:
—Щось є у цьому жайворонку од голосу Черемшини.
Невже він перо полишив, у жайворонка переметнувсь?!

І стільки бриніло б докору, що впав би я долу з хмари,
Лишив би своє жайворінство -- і знов до мужицьких
паруг,
Знов запрягав би у шлеї дні свої незугари,
І знову на ниві паперу ставив перо як плуг.

**ЛИСТ МИХАЙЛА КОВАЛІНСЬКОГО
ДО СКОВОРОДИ**

«...Но не столько счастлив я был в
большом свете! При всем благоприятстве фортуны, разум мой не мог
иметь счастья, чтоб не впасть в сети,
оковы «железностей» и суетностей, ко-
торыми, раз будучи обязан с превели-
ким... свободиться должен!

Ты сам там не разлучен со мною в
мыслях моих, как я сам с собою.
Почему и желание мое видеть тебя
и окончить век вместе...»

*З листа М. Ковалінського
до Г. Сковороди, 1787 рік*

Прийди до мене, мій Сковородо,
З небесних пальців золота рудо,
Шалений стогін кинь мені до ніг —
Я з нього заплету собі батіг,
Я вистьобаю ним свій лютий біль,
Я білий вже, як люта заметіль —
Вже твого золотого батога
Метелиця стьобає по ногах.
Прийди, Сковородо, і освяти,
І освіти, і попусти світи,
Що ридма захраповані летять,
Що на мостах століть торохкотять.
Прийди до мене, мій Сковородо!
Ти — невблаган. Ти — Золота Ордо
Ти можеш всіх ясиром розп'ясти,
Але, всеможний, неспроможен ти
Подати краплю спокою мені —

Та й очі в тебе буйні і жахні,
Та й клекотиш ти на розповен ріст,
А скажуть — олімпієць, гедоніст!
Прийди до мене все ж, Сквородо,
Рудо, Ордо, мій Золотий Содом,
Мій босий Боже слобожанських піль,
Хоч притамуй мій розпроклятий біль!..

МІЙ СПОМИН ПРО ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО

Весною я Вас бачив. Бриз морський
Вам чуба колошматив й серце ревне,
І майстер корабля, немов Сашко який,
Вам нахвалявся точеним форштевнем.

А влітку лютували все шаблі,
На шаблі Ви роман писали влітку,
Як райдуга конала на землі,
Порубана уся на сухозлітку.

А влітку ішли вершники крізь ніч,
Долаючи розлючену запону,
А Вам зоря тулилась все до віч,
Зростаючи в троянду у червону.

Коли вже осінь вигнула крило —
Земля гула од гніву і ридання,
Дівча в вінку до мене прямо йшло,
Мов доля моя, перша і остання.

Зимою я зустрів Вас. Ви в кутку
Сиділи, як і вчора й позавчора.
І стала ота дівчина в вінку
Якось, — чомусь дочкою прокурора.

Зима була. Всі на виставу йшли.
Од люду просто репалися зали.
Я Вам сльозою щось казав з імли —
Ви палець на вуста мені поклали!

Коли Ви тихо в мармур перейшли,
Кристалність Вашу чують навіть бджоли.
А звідки знає все душа бджоли.
Що тулиться до Вас, як я, мій ніжночолій?!
Не зустрічався з Вами ж я ніколи...

**ІВАНОВІ СЕМЕНОВИЧУ КОЗЛОВСЬКОМУ
НА СІМДЕСЯТИП'ЯТИРІЧЧЯ**

Іване мій Семеновичу, рідний,
Біжать літа крізь пальці, як вода,
А Ви ж такий красивий, многоцвітний,
Сімдесят п'ять: це ж не роки — годя!

Колись антену я чіпляв на грушу
І Вас ловив в детекторний приймач:
Ви співом сповивали мою душу,
Самого сонця ніжний сповивач!

Тепер ловлю в примхливий телевізор

І зустрічей пересипаю міх —

Пісень весняних дивоцвітний бісер,

А пісня — це ж народний оберіг!

Це ж Ви з Максимом Рильським

чи ж не вчора

Йшли як братове лугом-бережком,

Де калинова пісня й білора

Цвіли, одним сповиті рушником.

А Пушкінські ті гори — Святогори,

А та Чернеча над Дніпром своїм:

Повітря горне Вас до себе горне,

Князь-теноре, Ви — сонячний мій грім!

Хай сяють Ваші дивовижні очі,

Хай голос леться золотом крізь час.

Хай соловейко—місячний князь ночі —

Із задрості вмовкає біля Вас!..

**ЖІНКА, ХЛОПЧИК І МАНДРІВНИК.
СЕРПНЕВИЙ ВЕЧІР**

(За Паулем-Ееріком Руммо)

Жінка в дворі порається.

Повернулась із жнив, од пшениці.

Жінка, груди якої

Вигодували мільйони синів.

Мўка в хліві корова.

Ось-ось молоко зашумить в дійниці.

Хлопчик гасає замурзаний.

Вечір вже засинів.

Жінка відро йде мити.

До криниці підходить мужчина.

Зоряний пил на віях і на волоссі,

Зоряний блиск в очах,

Піт на чолі вилискує —

Серпнева ж задушлива днина.

З цілушкою хліба в долонях

Підбігає до нього хлопчак.

Невідомий п'є нахильці.

Він обличчя занурює в студінь.

«Добра вода, — він стверджує. —

Хмілієш від неї — аж шумує вона».

«Так», — жінка погоджується.

А краплі б'ють з розчепірених пальців
по грудді,

Мужчина відро притримує,

А сонце шаріється — в колір вина!

Чоловік лице відкриває жінці,
Наче він син її, один з мільйона.
«Звідки простуєш, мандрівче?» — жінка пита.
«А з космосу», — відповіда чоловік.
«Невже з космосу?» — жінка доскіпується.
А хлопчина її безборонно
Коло ніг її робить канальці —
І струмочки струмують в потік.

«Що ти там бачив?»
Чоловік відповідає: «Бачив там Землю,
Тебе бачив, мамо, хлопчика бачив,
А криницю вашу — і поготів!
І нове бачив, мамо,
Чого від старого не відокремлю.
Не знаєш про це ти, мамо, бо в молодості
Не мала космічних ти кораблів».

Жінка бере дійницю.
Обличчя водночас світле й суворе.
«Корова така неспокійна, — каже. —
Запізнилась з доїнням нині».
Над шматочком цілушки у хлопчика
Гедзь кружеляє наморено.
П'є мандрівник. Зоряний пил на віях.
Піт земний вступає на спині.

Нарешті він гречно дякує:
«Вода мене підкріпила».
Хлопчик стоїть під червоними хмарами.
Він своє намина:
В одній руці цибулина у нього,
А в другій — цілушки правічної сила,
Як сотворення світу, велика
Сила хліба земна...

МІКЕЛАНДЖЕЛО В ЧАС ОБЛОГИ ФЛОРЕНЦІЇ

(До 500-річчя з дня народження)

«Коли війська папи Клементя й іспанці обложили Флоренцію, я звелів витягти гармати на вежі і цим протягом довгого часу стримував ворога. Майже кожної ночі щось-таки та вигадував: то наказував обтулити стіни тюками з шерстю, то давав вказівки викопати рови і наповнити порохом, щоб підірвати кастільців, і за моїм наказом здіймалися в повітря одірвані руки і ноги... Ось чому може слугувати мистецтво митця! Створювати гармати і засоби війни, надавати досконалішої форми бомбардам і інцаліям, наводити мости і майструвати сходи, а головне — розробляти плани і пропорції кріпостей, бастіонів, ровів, підводити підкопи і контрпідкопи».

Р. Роллан. Життя Мікеланджело

Невже тобі, якому кожен рух
Людського тіла, кожен спраглий мускул
Є грою вищих зладнаних корпускул, —
Із цього тіла випускати дух?!

Невже тобі, якому кожен м'яз
І кожен живчик пульсу сонцем грає,
Так хижа доля в'язи вивертає,
Що мусиш шматувати все під сказ?

Ти — на дзвіниці. Папа б'є з гармат.
Заносить над республікою лапу,
І жерла всі спрямовуєш на папу
Ти — флорентійський пополап-солдат.

На волоску все. Це останній день
Республіки. Її снага остання.
І вже гряде пора кровопускання,
І кров сполоще горло для пісень.

Лютує папа, медічейський клан
Обліг і води, і сухотну сушу,
Обліг твою неосягненну душу.
Ти — папський раб, не вільний пополан.

Раб Медічі ти. Бо коли вже ніч
Затулить всі гармати кляпом чорним,
Лиш місяць зирить жерлом невідпорним, —
Тікаєш ти од людських лютих віч,

В Нову Сакрестію тікаєш. Так, це ти,
Фортифікатор, месник, папоборець,
Минаєш пост, де нипає дозорець
І де валують на валах хорти,

До брили мармуру тікаєш... Денний чад
Прогрів наскрізь це мармурове тіло,
Де стільки таїн схованих скипіло,
А ти сюди прорвався крізь сто чат.

Різьбиш ти «Ніч» вночі. І місяць б'є
Ядром гармати на твою роботу, —
Він — флорентієць, вільний він достоту,
Глузує, кпить — о це жебро твоє,

О це тавро роботи! Цей лютіж,
Шалінь оця, ця безкордонна мука
Висотує, вимотує, сторука,
В душі мішає з сонцем впереміж

Твій чорний шал... Ієрихон стогнать
З цих пальців збитих, нігтів скров'янілих.
Зубила ритм по цих каналцях білих,
Де леститься до тебе кожна грань.

Слоновокостий мармур теплуватий.
Де шпунт ходив, троянка вже біжить —
Зубці лишають полохливу нить,
Яку епохам смілим не порвати.

Шурхоче рашпіль. Свердла раз у раз
Занурюються язичками в мармур,
Під місяцем, під гру його примарну
Твій сонячний палахкотить екстаз!..

Вулкан роботи «Ніч» спородить ту,
Яка вся, начебто тирану славослів'я,
Кладе твою свободу в узголів'я,
Собі прокляття взявши за мету...

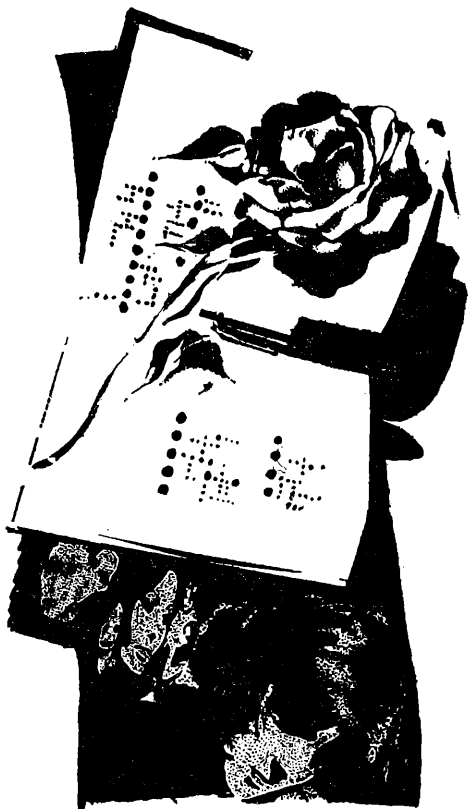
(О сором розпуки — і долу цей зір,
О примусом ката заломлені руки,
Суглоби, повиті серпанком принуки,
І маска лиш може всміхатись до зір.

Так, порохом пахне нага ця жура,
Свобода гвалтована з катом зляга,
Провістям терору ця жінка нага
І спить не спить, і вмира й не вмира...)

...Вже сонце люто зирить з-за горбів,
Як папське око, геть налите гнівом.
І кидаєш капелу ти хапливо,
І перестрибуєш за ровом клятий рів.

Всі ядра вистріляно. Од проклять
Душі клекоче вогняний огром!
Ти б із гармати сонцем — мов ядром,
Та руки од троянки страх болять...

В ОРКЕСТРІ МІКРОЧАСТИНИ

ТАЄМНИЦЯ ПОЧАТКУ

Початок в ячанні? Чи в чорному кремені?
У вітрі чи в павітрі? В Богові? В Демоні?
Розчахнуто думку, промисел почато —
Де ж той початок?

На вістрі зорі понад райдужним тоном?
Цей юний метелик колись був Ньютоном,
А нині лиш крильцями може ячати —
Де ж той початок?

Де ж та зоря, що зорю спородила?
Де ж той Ейнштейн, що візьме за вудила
Сферу буття, мов ту гриву лошади, —
Де ж той початок?

На кричаний крик мій — мовчазне мовчання..
Я ж прагну початку почути ячання.
І всесвіту розум поставлю на чати —
Я хочу спочатку початок почати..

КАЖУТЬ, ЧАСТИНКА В МІКРОСВІТІ ДОРІВНЮЄ ЦІЛОМУ...

Жартівливий речитатив

Невже частинка в мікросвіті
Та й цілому дорівнює, кохана?
Невже око дорівнює там людині?

Невже турбіна дорівнює літакові?
А мізинець дивиться чорним полковником?
— Здрастуй, — каже мені вухо. —
Я вже виросло до розмірів гоголівського Носа.

Я за сьогодні почуло за цілий твій вік:
Чуло Баха і шепіт квазарів.
Сторінка з балом Наташі
Дорівнює цілому тому «Війни і миру».

А крапля роси на травинці
Дорівнює росяному світанку.
А сірник в сірниковій коробці
Задумавсь на цілу пожежу:
— Я ж Герострат-першокласник.

Люба моя, хай що не кажуть фізики,
Губи твої всю тебе не замінять.
Я ж тебе прагну усю аж до п'ят:
Не будем любитися в мікросвіті.

ОДА ПРИЧИНІ

Жартівливий речитатив

А в нас лиш причина з ясними очима
Все вершить, всім править, поводить плечима.
У світі людей і у світі ожин
Нічого немає у нас без причин.

Немає води і немає біди,
Без Академії — Сковороди...

Зачинені двері? Щілину прочинить —
Нічого немає у нас без причини.
Колись причинився причинний був чин,
І то шкереберть пішов не без причин!

Причина правує, диктаторка чину —
Породжує наслідок, себто мужчину.
Мужчинське ребро! Отаке навпаки!
І Єва Адаму ламає боки.

Чи з тої причини з нас кпить мікросвіт,
Хапається з реготу він за живіт?!
Чи в нього для сміху немає причини?
Немає причини! Хай двері причинить!

ВІРШІ НА ПЕРФОКАРТАХ

*

Перфокарто! Ніжні рожеві груди твої
Пробива перфоратор — вірний лицар числа.
А я ж на них слово посію, слово...

*

Серце клетотом горя ошпарено.
Профіль часу мені вирина:
Має усміх космічний Гагаріна,
Має вилиці Шукшина...

*

Серед буйної повені
Цвіте вишня маленька —
Вода їй по груди.
На вишні буйною квіткою
Витьохкує соловейко —
Сонце йому по серце...

*

Десь там далеко-далеко пилкою ріжуть.
Запах дикої груші плине мені у вікно.
Тирса жовтава сипле мені на сторінку.

*

Вчора вибухла в надвечір'ї зоря — чи не Альфа
Центавра.

Вчора помер у московській квартирі Михайло
Бахтін.

Вчора з першого цвіту мигдалю впала бджола од
вітру.

*

Мій хрещатий барвінку!
Хто сказав, що ти — цвинтарна квітка?
Найнебесніші в тебе очі — у пісні, у пісні...

*

Раніше, коли прав пелюшки,
Думав:
Ось повішу сушитись
Знамено своєї поразки.
Зараз, коли сушу пелюшку,
Думаю:
Напинаю вітрила майбутнього...

*

Чингіз Айтматов ловить сміючись
Летючу нитку бабиного літа на Україні,
Як білу піну з кінських губ,
Залишену його заблуканими предками...

*

Настирливий сон

Біжу босоніж по асфальту,
Стаю на зелений квадрат газону,
Як чапля урбанізації...

*

Атеїстка Мар'яна

— Я не кричу і не плачу,
А ти, бабо, все 'дно кажеш:
— Господи!..

*

Елементарність буття

Пролітаючи над Каракумами,
Згадав Дубулти, дюни і хвилі.
Чую зараз, як дихає тітка Балтика,
Згадую чомусь запечені губи Каракумів...

*

Я блукав з нею торік
Цими вулицями, цими завулками —
Її поховали без мене.
Друга дружина вже рік
В мого прекрасного друга.
Чому я не можу простити їй
Ані посмішки, ані крася?!

*

Коли запливаю далеко-далеко в море,
Згадую батька-матроса;
Коли заходжу далеко в праліс,
Бачу матір попереду з кошиком;
Коли пірнаю глибоко в сонце —
Тужу за тобою...

*

Лампа самотня
Як свічка
Свічка самотня
Як стеблинка
Стеблинка самотня
Вдвох із вітром

Для реклами Аерофлоту

Лечу літаком.
Бабуся біля ілюмінатора
Тричі мене переконає:
— Зовсім не страшно.
Щосуботи літаю у Вільнюс
Варити синові борщ...

*

У небі
 в орла
 перед орлицею
Гопак спітнілих крил.
У небі
 в орлиці
 перед орлом
Ромен сонця в губах...

*

На гонористому континенті його обличчя
Трісла щілина посмішки...

*

Зірки сходять
З горла соловейків
І заходять
В горло жайворонків

*

Рожеві щоки неба на сході.
Рожеві щоки сина на подушці.
Доле, позбав мене мрій рожевих!..

*

В мені збідніла вся космічна тека,
Хоч зирить її таємниче жерло:
Не написав я про комету Когоутека,
І щось в мені завмерло, вмерло...

*

Після дощу лізуть жаби на теплий асфальт.
Їх душать машини з модерним рипом...

*

Чорне скіфське зерно.
Роем пшеничних бджіл
Летіло століття до нас,
Завмерло чорною купкою.
Чекає чорних долонь
Рілли-матері...

*

Від мене
Втік олівець
Від мене
Втекла авторучка
Лишилось
Писати кров'ю

*

Ненаписана поема

Шарлотта фон Штайн
Виїздить однією брамою з Веймара,
Йоганн-Вольфганг Гете
Виїздить іншою — для конспірації.
Там, де вони обіймаються в лісі,
Прив'язавши коней до буків столітніх,
Через століття гудітиме
Бухенвальд...

*

Ввечері мільйон стільників міста
Мерехтить у вулії над Дніпром
Рано бджоли летять на роботу
І я з ними

БІЛІ ВІРШІ

I

Білий подих

Троянда білі пелюстки
Ронить на білий папір.
Хто більшого вірша напише?

II

Наречена

Отака біла-біла хата
Серед білого-білого цвіту.
Біла фата, як біла вата
На ранах білого світу,
А юна — таку б і сам бог засватав,
Бог з Атомного Завіту...

III

Після закордонної мандрівки

Бай, бай, вояже! Нумо, геть його!
Літак впав з туги на коліна.
Білоберезе Шереметьєво —
І білостінна Україна.

**СТАРА БАЛАДА
ПРО МОЛОДОГО ФІЗИКА**

Він везе санчата за собою,
А в санчатах донечка сміється,
В донечки на шубі синій шарфик,
В донечки смачний горошок сміху —
Так лоскочеться та горошинка.
Нахилив він голову сутужну
І чомусь так лячно озирається
На санчата й донечку-пустунку.
В нього шапка із помпоном синім,
Лижі й бамбукові палки в нього
Й печія на серці старовинна:
Ну а що, коли він озирнеться,
Ну а що, коли назад він гляне
І побачить те, що вже посивіло, —
Карколомну складність всіх мудрацій
В цьому пренаївному видінні:
То ж не донька, рідне чорнобров'я,
А пришикла в шубці бомбовина,
Бомба з бомб на людське безголов'я,
Донечка його ночей безсонних...
Ось чому так дивно озирається
Молодий татусь на реготушку,
Стріпуючи навісне видіння,
А в санчатах донечка сміється,
А навколо сніг і синя радість,
Тільки печія рипить та диха,
Тільки доня сніг губами ловить,
Ген впустивши горошинку сміху...

ЛЯЛЬКА ДЖЕКІ

Саркастична балада

Ціна тобі, лялько Джекі,
в доларах рівно двісті,
Розпродаж у тебе масовий,
принаймні за десять тисяч.
Сюжет дивовижно кошмарний —
де там Агаті Крісті!
Чи ж можна було, Жакеліно,
од слави цієї вберегтися?!
Ляльку твою ж випускають —
сто шістдесят п'ять сантиметрів зросту,
Бюст і стегна — по вісімдесят шість,
а талія — п'ятдесят чотири...
Надимай тебе, рідну,
і шпурляй хоч в Гудзон із мосту,
Ти русалкою впливаєш —
твій усміх бездонно щирий.
Ти безвідмовна у ліжку,
наповнена в міру водою —
Температуру по темпераменту
добира тобі сексапіл.
Білизна з нейлону чорного.
Президентовою вдовою
Розділяєш ти ложе священне
із десятками тисяч навіл!
Красуне Онассісова, хто тебе кинув
у цю от вінилову кривду?
Чи ці сексуальні снаряди
по Кеннеді випустив Хант?

Соломонн емансипації,
які ваші максими з цього приводу —
З приводу першої ластівки
із царства Матріархат?
Ідеальна партнерка мужчини.
Для машини. Чи грілкою — поруч.
Годилася і для В'єтнаму.
Не куслива, як ті — жовтошкірі.
Вуха твої не в'януть
од сержантського басу-мажору.
Мужчини тебе спородили.
Співвітчизники. І не звірі...

КАНЬ САНЬ-ГУ — БОГИНЯ НУЖНИКІВ

В одному професорськiм домі,
де дихала всюди Еллада,
Де стелю тримали атлантами
гросбухи тяжкі — словники,
Де крок лиш нековирний —
і Геракл тобі притьмом пада
З полиці прямо на голову,
та битися з ним не з руки;
Де вивіркою сновигала
золотиста метка господиня,
Де сновигало студентство,
де свій був і Кіпр, і Кріт,
Де Адріатика в календарях
була ультрамаринова, буйно-синя
І де на чолі на професорськiм
одсвічував сам санскрит,
Почув я китайську бувальщину,
що потім зросла в легенду,
А китайським легендам завжди
більше, ніж тисяча літ,
І казка мене та ошпарює,
спопеляє мене доценту —
Не можу окріп той досі
заморозити в лютий лід!
Та казка — хіба ж це казка!
Була у Китаї цариця,
Люта була імператриця,
а звалась вона Кань Сань-гу.

Дуже була пімстлива.
І щоб на учених помститься,
Вона їх топила у нужниках.
Ти з нужника вже — ні гу-гу!
Вони ж, ті вчені недовірки,
походження її боже
Брали, бачиш, під сумнів:
дуже ж цариця була вже зла!
Генеалогічне древо досліджували —
така злока походити може
Де там від гордого єдинорога —
лиш від смердючого цапа-козла!
Дослідили мужі учені.
Захлинулись лайном у нужниках.
Наступні були мудріші.
Ті про цапа вже ні гу-гу!
Тих вона перевішала.
Тим пригрозила ножиком.
Добровільно останні вирішили:
богиня вона — Кань Сань-гу!
Століття скоректували:
народ своє завжди вточить —
В ієрархії строгій божій
парафію нужників візьми собі, на!
Та тільки сучасна історія
все душу мою морочить,
І завжди в сучасному клетоті
привиджується старовина.
І пальці німі піаніста,
потрошені хунвейбінами,
Я бачу, як захиляються
в міазмах лихих століть,
Афродіту безруку я бачу
з моторошними сльозами-рубінами:

Кань Сань-гу — ця богиня нужників —
над нею бридливо стоїть!
Чому ж це вона у пам'яті,
а розвішує дацзибао,
У ніс їй б'є дух еллінізму.
Європа їй дуже смішна...
Вона третя була на фото.
Поміж Штраусом і поміж Мао.
Вона була невидимкою.
Парувала їй теж вона.
...Вели одного партизана.
Війпа була на Пороссі.
Мовчав він, обпечений кров'ю.
Босий ішов по снігу.
Втопили його у клоаці.
Він русий був, і кати були русі.
Еллін занурював його чоботом —
це був ад'ютант Кань Сань-гу.
...Професоре, любий друже,
зайду я до Вас в надвечір'ї,
Лі Бо візьму і Ду Фу візьму
і під райдугу вийду — дугу...
Але що це шипить сорокато,
аж бризкає слина в ефірі?
Ах, це моляться, моляться, моляться,
ах, це ж моляться їй, Кань Сань-гу!..

РОЗМОВА З ДРУГОМ-ПЕРЕКЛАДАЧЕМ

Є щось святотатницьке в перекладі.
Ну переклади троянду — матіолою.
Граціозність Венери — Попелюшкою голою.
Запахів несумісність — вся в перекраді!

Перекласти, перевезти, перевести.
Перевести славу за мізинок слова?!
Перекласти, щоб не переклясти! Ну, а віртуозні жести?
Ну, а фібри словошлюбів — золота ж основа,

Вся посічена інакшістю чужого подиху.
Подих — хай чудесен, хай на диво дивнословен.
Кожне слово славне, славне аж до подвигу...
Контрабасе, шепіт скрипки поклади мені болитоголовом!

Так. Інакше ж неможливо. Як же мені губи в губи,
Як же мені сонце в сонце — тільки в словонебі відшукати.
Щоб в мені чужі своїми запеклися люті згуби,
Щоб в цыкуту не стрибали з божевілля всі цикади.

Так. Хай так. Чи тільки варіація
Іншомовна, чи й твоя тонка сейсмичність
Ходить у словах моїх, неначе в бранцях,
І волає, і волає про катастрофічність.

Спроби слово в інше слово вбгати —
Ой кричить, твое й мое, ми ж близнюки; ми ж парні...
Ні! Не буду більш переклад хижо ганити —
Сам я з тої ж словобуцегарні.

Сам спішу до Лорки! Навіжено сам я — до Неруди!
Віддаюсь як проклятий твоему ямбу і хорюю...
Але що це, що? О, як судомить нагло груди.
А, це ти! Ну що ж — переклади мене...

Стріляй мене — зорею...

Невже боятись забуття? Таж ні!
Хай все піски з'їдають навесні,
Хай глей чи глина пащею масною
Оближеться холодною весною —
То й що із того!

Може ж, вірне слово

Прокинеться ясным сонцеголовом —
Десь навесні з-під прілого листа
Розтулить золоті свої уста.
Прокинеться, як того буде варте,
І скине лист той золотом кокарди,
І забринить тривожною струною,
І привітається у забутті зі мною.
А так — все тлінне. Хай це і жорстоко,
Хай все водою зрине водостоком,
Хай все зійде травною — юний голос
Візьме у сонця золото на колос...

**ПОЕЗІЯ — НАД УСЕ,
ПОЕЗІЯ — ПЕРЕДОВСІМ!**

(З Галактіона Табідзе)

Душі друзів щотливіші снігу, вірю зятято я досі!
Друзі! Вперто зятямлю я геть собі до загишу
Істину радісну, думу свідомо єдину:
Поезія — над усе, поезія — передовсім!

У відданості моїй десь там на півдорозі
Ніхто мене не побачить спаленим у знемозі,
Яскравіше Светіцховелі — світла цього мені досить:
Поезія — над усе, поезія — передовсім!

Як первісна смерть, так спрага моя правічна —
Світ обійти поезією, геть підробки гундосі!
Повсюди бачити істину, на всіх-бо широтах
висічена:
Поезія — над усе, поезія — передовсім!

Чому ж ти, Вітчизно, на ласку скупа для поета?
Життя його лиш минуще, а пісню не втопить Лета,
Про смерть і життя співатиму, хоч і погасну
невдовзі:
Поезія — над усе, поезія — передовсім!

В ТОВАРИСТВІ ДЖМЕЛЯ

ЗАМІСТЬ АНЕКДОТА

Маю дивовижну пам'ять —
Не пам'ятаю жодного анекдота,
Найдотепніші забуваю за півгодини...

Якось сиділи ми на сімнадцятім поверсі —
Дотепні молодики, дівчата з кавою
На сузір'ях рожевих колін.
Кожен одбувався анекдотом.
Дійшла черга до мене.
Я з жахом думав — як же мені бути.
Скавучав поруч пес породистий
З перебитою хуліганями лапою.
Скімлила в мене душа —
Про що ж мені розповісти.
Прошмигували під нами автомобілі,
Наче голки нас наскрізь пронизували.
Туга якась огорнула мене
За лісом, за листом, за прілістю яру...

— Я розповім вам, як у нас топлять у хаті. —
Хтось дивно знизав плечима,
Хтось кави сьорбнув, хтось хіхикнув.

— У жовтні мама бере мішка,
Граблі бере і навпрошки до лісу.
Є в неї улюблені галявини.
Вона згортає листя і шукає опеньки.
Шурхотить падолист, шемрає вітер.
Мама сяде собі на пеньок, відпочине.
А потім, оглянувшись, чи нема де кого,

Цвіркуна запізнiлого чи бiлочки-шарудiвочки,
Починає спiвати весiльнiй.
Спiває, спiває, аж виспiвається.
Потiм пiдважає тулуб мiшка
Гладесенькими од зужитку граблями,
Йде додому собi навпрошки,
Опеньки несе у вузлику,
Весела вона i легенька, мов пава.
Таке в неi хобi — листя згортати.
Напакує вона цiле горище
Листям дубовим i листям кленовим.
Осокорове листя з одного кiнця,
Листя грабове завжди з причiлка.
Завжди хату вночi пiзнати можна й по запаху.
Коли горище вже аж прямо репає
Од того листя i од тих пiсень,
Тодi зима приходить навпрошки,
I листя вже тодi пiсень спiває,
Яких йому наспiвувала мама, —
Весiльних, i тужливих, й колискових,
Якi кому до смаку, до вподоби,
I хлiб тодi спiває на черенi,
Борщ булькотить, i хата скрiзь — своя...

Щось отаке чи може отаке
Я розповiв — не бiльше i не менше,
I дивно тихо стало в товариствi,
Лиш скiмлив пес, машини сновигали,
Мов мишi-мишенята, мов мишва,
Туди-сюди, вряди-годи, шух-шах.
Курили хлопцi, змовкли всi дiвчата.
Одне дiвча тихенько заридало
I вибiгло...

За ним повiявсь шлейф
Кленового святого падолисту...

СНИ МАТЕРІ В МІСТІ

Ніч яка місячна, зоряна, ясна,
Видно, хоч голки збирай...

Коли згоряють ночі місячні,
А ніч і місячна сліпа,
Коли навколо голок тисячі
Під світлом місяця-серпа,

Я бачу матір, як з кімнати
Вона проходить на балкон
І нумо жати, то сапати...
Йде місяць-сапка в її сон.

Всі обсапає тротуари,
Усі асфальти, всі мости,
Обгортає всі сніва й чари
Від темноти до ясноти,

Щоб все росло, що народилось,
Щоб все незрощене зросло,
Аж поки сонячне світило
Веселе виплесне весло.

А на світанку йде в кімнату
І ставить сапку — хтозна-де!
І котить казку волохату
Клубком гарячим до грудей,

Втирає внучці ніжні соплі,
Та ж туга висне, мов мана,
Вже й я стаю, мов корч картоплі,
І обгорта мене вона...

НАД МОГИЛОЮ БАТЬКА

Остання грудка впала. Вже — нема.
Вже все лише у пам'яті стозвукій,
Заломить руки в сотий раз сурма
В моїй душі під цей морозний стукіт.

Ти ліг туди, у землю, до джерел,
Голубити їх голубе коріння,
І корені рости у дерев,
І теплих злаків пестити насіння.

Ти — корінь мій. А кроною — розлого
Мені в це небо крилами врости,
Нести тебе — прямого і простого,
Бо вже в мені нуртуєш буйно ти.

Мені вже потім — коренем туди,
До твого трудового пракоріння,
І кроною розкриляться сади,
І зацвітуть крилаті покоління.

Востаннє ти дихнув мені січнево,
І з гуркотом, аж стало гаряче,
На плечі мені впало сиве небо
З твоїх високих і крутих плечей...

В ТОВАРИСТВІ ДЖМЕЛЯ

Ще вчора джміль гудів — сьогодні вже нема,
Застиг від холоду, ледь лапками він меле,
Крилята задубілі не здійма
І тихо й тоскно дивиться на мене.

Беру його із затінку, кладу
На щире сонце — в затишок осоння.
Джмелями літаки собі гудуть,
І джміль до них гуде собі спросоння.

Я потім забуваю про джмеля.
А він нагрівся, з рукава стартує,
Та щось йому така важка земля,
Та вітер ним, підраним, гордує.

На ньому светрик чорно-золотий,
У нього груди ніжні, щирозлоті.
— Лети, — шепчу йому, — лети, лети,
Бо нам життя не в льоді, а в польоті!

Вже полудень. Аж чую — джміль гуде.
Куди там тому грому-бомбовозу...
Розправив крила, розігрівся день,
Летить джмелем навстріч зимі й морозу...

МЕТАЛУРГ ІВАН САКОВИЧ НА ПАСІЦІ

Скинеш брезентові рукавиці. Знімеш захисну маску.
Полишиш мартен на відпустку. Ви, хлопці, у Крим?
Хто куди!

А я маю діло з бджолами. На пасіку, наче в казку,
Де золотої вощини дух стоїть молодий.

Цехову ми маємо пасіку. Черга моя у серпні,
Коли вже веселої музики мало в бджолиних струнах,
Коли стриженими головами золотіють повсюди стерні
І скоро зеленого чуба виставлять юні вруна.

А то була в травні okazія. Підмінив горнового Степана.
Акації в травні нектаристі, аж чадіють солов'ї.
Все сталося на світанку. Акація — біла панна,
А в панни акації в пазусі бачу раптом її,

Матку зі світою бачу, гуде собі на всю губу.
Рій відкілясь залітний, а я до того роя,
Пастку розкинув хвацько і почав заганяти грубо,
Бо вже накопили я губу, бо на пасіці пасічник — я.

Та рій обминув рійницю та виром мені на лисину,
Заплющив я очі, ледь дихаю, ото тобі паранджа!
Коли б мудрувала теща, не вигадала б навмисне.
Я виповз навпомацки з пасіки — не людина, суцільний
жах.

Поки ті рятувальники, поки вулика запасного,
Дві години тримав мене цей затятий полон бджоли.
Маю тепер тут кореша, пасічника старого,
Навчив він рої ловити, знаю вже — як і коли.

А то був паївся меду, поки намочним віником
Чистили мене хлопці, збивали того роя,
А я стояв на тім світі, гула голова мені дзвінко,
А ніс мій — льоток, та й годі, а вулій — то це вже я.

Отака була, брат, оказія. Ношу вже бджолярську маску.
Знаю закони пасіки. Не порушу вже їх ніколи.
Як воно дивно на світі! Метал полюбляє ласку.
Усе воно ласку любить — баба, вогонь і бджоли...

ТАЄМНИЦЯ

Був похорон. Були промови.
Був холод склеплених повік.
В труні без мови і обмови
Лежав відомий чоловік.

На марах ще сосновий човен
Чекав підземної плавби —
На дні таємних улоговин
Уже розсунулись гроби.

Тужила зридано дружина.
Сини вернигори були.
Машини на гарячих шинах
Сніг, мов копитами, гребли.

Студив оркестр чоло гаряче.
Вуста торкалися чола.
Земля чигала вже, неначе
Крило підбитого орла.

І тут у злагодженій тиші,
У церемоній строгий план,
Коли й сніжинок шерхіт дише
Непевністю усіх пошан,

Прийшла у строгому одінні
Жіноча постать в мить гірку,
Легка й прозоріша від тіні
По тім рипучому сніжку.

Вуалі спаленим малюнком
Вся нахилилась до чола —
І раптом мертвому цілунком
Запеклі губи обпекла.

Здивовано здригнулись люди,
Перезирнулись — хто куди.
Бив барабан себе у груди —
Йди, таємнице, йди вже, йди!

Вона ж, як в траурі тополя,
Стояла викликом для всіх —
Його любов? пригода? доля? —
Ловила в рукавички сніг.

Його розвергана темниця
За ним вже простягала дно.
Стояла жінка-таємниця
З життям запеклим заодно.

У мить оманну, мить гортанну
День ледь фіалками запах,
А сніг летів і вже не танув
На одцілованих губах...

ЖІНКИ І ЛЕЛЕКИ

Жінки інакші в серпні. Всім інакші.
І дим в очах вже туманець — не чад.
Звіваються слова, як дим, мізерні наші.
Пізнай себе в очах — в безжальності свічад.

Лежать вони в пісках. На хвилях. Поролонах.
Пругкі і юні. Вицвілі й старі.
І тулять білий світ в безтямності до лона,
І кожен погляд губиться в зорі.

Щось літом сталось. Щось і не світилось.
Хтось був. Когось нема. Серпанок серпня є.
Вже серпик місяця зжинає те світило,
Що їм в жагучі чоловічки б'є.

Ще й ці лелеки дивноперим шумом
В летючій танці затопили пляж —
У небесах вони зависли ніжним сумом,
Прощальний і зачаєний віраж.

Лелеки над жінками. Незвичайні
Лелечать кола. Губ гірка зола.
А чом у тебе очі, чом такі зачаєні,
Ти ж не лежиш — летиш, я чую шум крила.

Ця дивна злагодженість і небес і долу —
Лелечих вогких крил, жіночих білих рук.
Куди ж тебе несе, таку золоточолу?
Усі жінки летять. І світ летить навкруг.

Там у пісках небес лежать собі лелеки,
А тут жінки летять у вирій всі як є,
І клекіт їх, жіночий дивний клекіт,
За серце дивним щемом дістає...

ЗАКОХАНІ ПІД ДОЩЕМ

Примхлива ти, юрмальська осене, — дощ лихий
напосівся,
Дощ все стьобає по морю, шмагає і влад, і не влад.
Плаче над морем дівчина, в сльозах вона і в дощі вся,
Стоїть біля неї як вкопаний чорнявий, мов гріх, солдат.
Ридає над морем латишка в строкатому джемпері синім,
Дощі їй усі — ніпочому, і мокрий цей світ — не її,
І зводить в тужливій судомі їй плечі маленькі дитинні,
І руки її шугають, як бджіл золотисті рої.

Вона йому так виказує, слова її пахнуть медом,
Як в Суламіфі а чи Джульетти, вуста її — щирий мед.
А дощ понад ними шугає, спадає навкісним наметом,
Намет з дошової пряжі, закоханих щирий намет.

Бо ж їхати йому, їхати, бо ж руки лягли на погони,
Школярочко, юна пташко, а де ж той Узбекистан?
А вітер в три пальці висвистує, розлукою клято

відгонить.

Та квітне в солдатських пальцях незайманий дівч-стан.

Бо ж їхати йому, їхати, і втік він до неї на хвилю,
І вдвох вони заховалися на пляжі пустельнім, в дощі,
Аж поки шалені зливи статуї з них не виллюють,
Бо губи шукають губи, бо щоки летять до щік.

Чайки плачуть над морем — море сльозами солять,
Подаруй їм ще хвилю-хвилечку, одну хвиленьку

подаруй!..

...Під тентом чекає мати — в руці доччина парасоля.
Під другим тентом очікує мокрий мов хлющ патруль...

МАТИ ТРОЯНД

Бреде крізь алею пожовклу,
І тулить дитям до грудей
Щербату зубату ножовку,
І шифер на шифер кладе

На клумбі оцій, де троянди
Принишкло чекають зими.
Вона їх, як мати, доглянути
Зуміє диханням самим.

І тирсою все обтушкує,
Дошки прицвяхує міцні —
І що ті морози дошкульні,
І що ті вітри крижані!

Не буде їй хлопець сопіти
В кіно, де на сміх і на гріх
Бріжіти всі, Лоллобріджіди
Звиваються в корчах своїх.

Зманивши на ризького кухоль,
Очима її не вщипне
Чувак перебірливий — кухар,
Лиш гляне — і геть одсахне!

Всі сльози вона передушить
І бавитиме малюків
Сестри, що їй не осоружні —
Солодкі такі, ледь гіркі.

А вранці, коли ще сірітиме
Ї на роботу спішать цигарки,
Вона у затиному ритмі
Пилятиме знову дошки,

З трояндами знову своїми,
Що б'ють страпаками крізь ґрунт...
О мужності! Як твое ім'я —
Хіба ти принішкла не тут?!

Хто? Де? Як? Дивами якими
Природі потрощить кістки,
Щоб дні їй не бились гіркими,
Щоб сонце пливло до руки?!

Весною ж — яке все доглянуте,
Квітник палахкоче ж який!..

...Які ж пишногубі троянди!
Колючі ж які колючки!..

ОСВІДЧЕННЯ

Я дивлюся на світ здивовано,
І дивіння моє — здивування,
Все одивлене, все одивоване,
Дива дивові оддавання.

Я дивлюся на світ зачаровано,
Чари в чарах, чар чарування,
Все покроплено, все покраповано —
Чарів чара моя остання.

Я дивлюся на світ засвічено,
Світлом світла моя світлиця,
Свічка свічена, свіча моя вічна,
Моя свічечка білолиця.

Я дивуюся своєму дивленню,
Я освідчуюсь світу світлому,
Такому юному, такому дивному
Моєму світові...

БАЛАДА ПРО ТРАНЗИСТОР

Жарт

Пішли вони у поле. Груддя били.
Розпушували ґрунт під кукурудзу.
Ядучий самосад з бичків курили,
Бріжіт Бардо просили в сни, як музу

Два парубійки, Євине поріддя,
Два патлані, аж біцепси збісіли,
Хропіли, аж звергалися століття,
І знов труждались з усієї сили.

Та в Каїна аж бахнуло прокляття,
Як брат до брата став у позу хвацьку,
Як витяг Авель з-під свого манаття
Коробку ще й лозину чудернацьку.

В коробці тій зміюка сороката
Шипіла, а перегодя свистіла.
— Ну, перестань, — благав братаник брата, —
Од нього в мене голова зболіла.

А Єви не було при цій нагоді,
Десть на осонні прогрівала клуби.
— Ну, не крути, мій Авелю, ну годі! —
А той крутив і щирив білі зуби.

— Ну, Авелю, такий ти норовистий,
Ну як тебе, мій брате, не вбивати! —
І вдарив Каїн вилами в транзистор,
Не прохромивши й порошини з брата...

ПОДОРОЖНИК

Це ти мені вітром, вивертом, Дзигою Вертовим,
Патраючи сувої слів моїх — нудників заяложених,
Підіймаєш завжди живого і горюєш лише над мертвим,
Семижильний мій раннику, брате Варсаве, мій
подорожнику!

Це ти мені перший — дитині закропитись давав
з криниці!

Чарочка з подорожника — це вам не кварта якась
з лопуха.

От це ти мені сієшся нині на папері моїм по зернинці,
Мій припутню, напутнику на стоорліх моїх шляхах!

Чим же ти так прилащився, невитоптанику мій,
невичовганику,

До стежини прикорінівся, присотався стома губами,
Що не збити тебе чоботищенку, ні під черево —
черевичнику,

Кроківниче мій континентальний, з усіма знайомий
гербами!

Дуже рано мені ти на рани. Просто — цілющі твої
живосоки,

І непримітність твоя разюча материзною диха мені
щодень.

Дивен твій чистий подвиг, як народ отой зависокий,
Що тебе втоптував босоного, заробляючи мені

трудодень.

Ти — зоря подорожніх, ти занудивсь було од безробіття
на небі,

Падав ти у криницю, та розбивсь, та розсіявсь коло
цямрин,

Незавидний мій брате, б'ю чолом твому тихому дневі —
Я вкорінююся тобою до усіх моїх найзахланніших

верховин!

Просто хочу сказати тобі від мільярда твоїх подорожніх,
Прошептати в зелені вуха дивовижного твого зелен-дива:
Живи, мій святий невитоптанику, князю стежок моїх —

подорожнику!

Стежка моя до тебе, як чиста росина твоя, правдива...

ВЕРЕСНЕВИЙ ЕТЮД

Захопило літо вересень в полон,
Верес повен вереску, тепле ще тепло,
Сонце повнить вересень за липневий час,
Коли липень з липами геть в дощі погас.
Сонечко — в панамці, у брилі, в пілотці,
Небо вихорошується у ясній сорочці.
Ще ультрамаринове тчеться полотно,
Хоч в разках калинових луг горить давно.
Тільки те, що стриж уже хмару не стриже,
Каже нам, що осінь гуркотить уже
Картоплями буйними, сливами-сизанками,
У машинах гуркотливих сизими світанками,
Гарбузами гордими з пожухлими шортами,
Кавунами у тільняшках з червоними бородами,
Буряками ратними в пригорщах машини
Та оскомною зникомою терпкої ожини...

КРУЖІННЯ

(За Октавіо Пазом)

Коли ти — бурштинова лошиця
Я тоді — крові гостинець

Коли ти — сніжинка з первоснігу
Я тоді роздмухую досвіток

Коли ти — вежа ночі над ночами
Я тоді — діамантом на твоєму чолі

Коли ти плинеш морем удосвіта
Я тоді — крик найпершого птаха

Коли ти собі — кіш з помаранчами
Я собі — ніж гостролезий

Коли ти — та й вівтар з каміння
Я тоді — та й тростина зелена

Коли ти вся — порив вітровий
Я тоді — ватра під попелом.

Коли ти — вустонька води
Я тоді — губи моху

Коли ти — хатина із хмар
Я тоді — блискавка з твого лона

Коли ти — скеля золотоплеча
Я тоді — лишай червоноплечий

Коли ти собі сходиш сонцем
Я тоді — крові гостинець

КАМ'ЯНА ХВОРОБА

Місяць мчить у чалмі
На турецький кордон.
Серце в дивнім ярмі:
Ферлямпікс. Халцедон.
Там, де яшма шовкова
Гріє ніжний свій бік,
Де в обіймах гріховних
Возлежить сердолік.
Сердоліку мій вражий,
Серця хижий полон —
Халцедон мій оранжевий,
Хитрий мій обертон.
Напосівся на душу
Невблаганний мій кат —
Розмальований дужно
Холодnavий агат.
Зеленавий, прозорий,
Зимовійний, мов лід,
Й Нефертіті зманив би
Цей ядучий нефрит.
І бузковим туманом
Затуманює хист
Цей амебний, оманний,
Цей хисткий аметист.
Понад морем в тумані
Йде одна із дівчат,
Губи в неї оманні,
Кам'яний на них чад.
Я за нею простую,

Та не світять мені
Дні із яшми густої,
Ферлямпіксові дні.
Буду йти так і йти
Аж до річеньки Стікс,
Може, зможу знайти
Золотий ферлямпікс,
Ферлямпікс забуття,
Кам'яний напівсон,
Камінь мого життя —
Головний халцедон...

Я чув твій голос, голос тихий,
Немов просила ти води,
І мокро пахло, наче з стріхи,
Коли дощем день зародив.

Чому ж твій голос так почути
Мені судилось? Не мені
Неслось прохання це очуднене,
В слова закутавшись смутні.

І щось в мені здригнулось тяжко,
Щось заболіло, запекло,
Мов у душі для тебе, пташко,
Пробилось чисте джерело

Води живої. Ти ж прохала...
Ти щось просила — так чи ні?
Бив дощ у мокрі запинала.
Ти щось прохала, наче в сні.

Ну й що із того? Та нічого!
Та щось здалось лихе й страшне:
Чому ж ти так, моя тривого,
Води просила не мене?!

Щось у мені таке накоїлось —
Пустелею ідеш ти в сні,
І шепотом ти рвеш це коло,
І кличеш воду з глибини.

Буденність слів. А скільки муки!
І кожне спрагле, як пташа...
Отож душа вже ломить руки
І б'ється джерелом душа!..

МІНОРНИЙ ПЕЙЗАЖ

І котить шум моря, і котить
В сітки волейбольні, сюди,
В полишені тенісні корти,
В колишні гарячі сліди.

І даром сліпучим — ударом
Ракетки: впади, а дістань!
Блакитні пасуються з карими,
А губи шукають вуста.

І шумом, шаманським шептанням,
Настирливим шурхотом сну
Приходиш і ти, як остання
Зоря у цю осінь-весну.

І ця невиразність, мов пледом
Що все загортає до сліз,
Де й місяць ворсистим ведмедем
З дощів'я крізь сосни проліз.

І котить шум моря, і котить
Шум років, шум цілих віків,
І сосни стоять, як когорти
Списів лише — без вояків...

СИЦІЛІЙСЬКИЙ ЗАХИСТ

Цикад сухі сюрчки, настирливі, ядучі,
Пиляють вогку ніч, немов сухий сушняк.
Ідуть в піке зірки і зависають, йдучи,
Йдуть пішаки на штурм, ферзь мліє від атак.

І вентилятором метелики круг лампи
Кружляють в забутті, п'ючи сухий екстаз,
І ніч кладе мені на плечі вогкі лапи —
Я чую їхній ворс, нервовий їхній джаз.

Ефір загус навкруг — його повнющий келих
Спекотний день щодень вичавлює з дерев.
Стенається жура в твоїх очах веселих
Під вітру владний рик, під моря ніжний рев.

Король мій у біді. Твое хитке сомбреро
У місячнім диму. І шкіри ніжний чад
Мене навідмаш б'є і висне сизоперо.
Перо мое мовчить. Слова мої мовчать.

Мов звірі загнані, коліна полохливі
В чотири лампи світять під столом,
І цвіркуни летять на них в своїм припливі,
І в захисті твоїм намітився пролом.

Так спалює себе ця ніч на ці маневри.
Так спалюєм себе метеликами тут,
І тріскотять, як хмиз, мої затяті нерви,
І мій король спішить в благословенний кут.

Вже чую сенс життя в банальності атаки,
Та палець ти кладеш покірно на уста,
І щоки палахтять — ці відчайдушні маки,
В цейтноті палахтять, горить суха гортань.

Хай буде так, як є. Тож, буйна, обережно,
Бо ж вибухнемо враз від дотику, і квіт.
І в губи ми ввійдем безтямно і безмежно,
В шал тіла ми пірнем бездонно і навсит.

І на веранді нас розбудять ранні бджоли —
Хитне бегонії паморочлива віть...
Король мій у куті стоїть безжально голий,
А твій король — під захистом стоїть...

ЯЛТИНСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ

Вночі був ураган. І шишка чорна,
Якій вже не зродити сто кедрин,
Лежить у мене мертва на столі.

Вночі був ураган. Лихого горна
Двигтіло полум'я. У деревин
Поскручувало в'язи, гнуло до землі.

Старого кедра сила невідпорна
Шпурнула геть на вапняковий тин,
І пес стоїть у кедра на чолі.

Вночі був ураган. Стинались жорна
Лихих вітрів, як дошки з домовин,
Трощили все, місили все у млі...

Та з моря сивого пощезла хвиля чорна.
Біліють рани зчахнутих кедрин.
Спить море галькою у мене на столі.

І за вікном японська мушмула
Пучком жовтавим щойно зацвіла.

АНАТОМІЯ БЛИСКАВКИ

Дощі дощевні одшмагали хату,
Збатожили на весь розмах плеча,
Громами одбомбили й волохату,
У ворсі пломенів, сліпучу і лапату,
Спустили блискавку із прив'язі. Одчай
Душив її — вона коверзувала,
Як відьма в чоботах рипучих. Йї спалити
Цю хату забаглось. Йї шипучі жала
Лизали крокви і дереворити
Випалювали на грабовині. Ова!
Аж розривалась, аж за хвіст себе кусала
Панничка блискавичка нуртова,
Жахтіла вдача — крем'яні кресала
Геть скресала —
Аж їй моргнула блискавка нова...
А я цю блискавку очима розтинаю,
А я цю блискавку в собі колись пізнаю!

СПОВІДЬ ВІРША

Коли вірші пишу, то пишеться вірш,
Дишеться вірш, тільки просить мене:
— Буду писатись тобі найвишуканіших незгірш,
Тільки дихай лиш мною, доки життя мине.
Пробувай у мені не силувано, а просто,
Пропадай без мене, мучся без мене, катуйся,
Щоб мене для тебе ніколи не було досита,
І годуйся чим хочеш — мною лише не годуйся.
Я для тебе як сповідь, як повідь, як те веснів'я,
Як подих троянди тихої, що дихає в тисячу губ.
За черству твою радість віддам тисячу снів я —
Вчуса в тобі я ходити по тисячі моїх згуб.
Знаєш, як дихає хліб лоном розкритим після
цілушки,
Знаєш, як дихає вечір — все вибуха солов'ями.
Бери на приціл мене. Не спускай мене, брате,
з мушки.
Не стріляй тільки.
Сам я прийду.
Це входило в мої наміри...

Коли бувають ночі світлі,
Тоді світлюють світлячки;
Як ночі темні з зубом бітлів,
Тоді чорніють чорнячки.
Вони приходять чорночубі
Із чорним вусом і хвостом
І жорнами затвердливих клубів
На чорне все зітруть гуртом —
І мій папір, і неба чашу,
І губи в золотім вині,
Все перетруть на люту сажу
І чорно сядуть на вікні:
— Ми перетерчики чорнющі,
Твою ми совість перетрем,
А потім з тої шкаралуші
(Ми ж сіячі за тебе дужчі)
Твої поля переорем,
Засієм потім перетертим
Твоїм прочорненим зерном,
А роздумама твоїм упертим
Дамо зчорніти аж до смерті,
Угору їх поставим дном...
— Ах ви ж, прачорні, чорним чорні,
Із піднебінням чорним ви;
Я спопелю вас в лютім горні
Своєї вогнеголови,
А попелом лани засію,
Свої гектари вогняні —
От вам за чорну чудасію!
Хай світить світел світ мені...

ТАЦЕНКИ

Я десь був, десь ходив, десь крутився,
Десь літав, лютував і радів,
Крижаною водою обпився,
Бився з вітром, ридав і гордів.
Але все це — мізерні цяцянки...
Головне ж, щоб на світі було
Це ім'я найхімерніше — Таценки,
Білохате маленьке село,
Щоб воно проживало у злагоді,
Щоб воно звікувало свій вік,
Як ота молодиця у плахті,
Як отой здоров'як чоловік,
Що дали нам здоров'я з криниці
І до хати любенько пішли,
А дві донечки — вмиті суниці —
Повнощого крізь шибу цвіли!
Головне — клекотав щоб лелека
В них на хаті, мій Лель-клекотун,
Бо ж мені та струна недалеко
Найрідніша з мільйона струн!
Усі броди, усі переброди
За цей клекіт я перебреду,
Закропившись коханої вроди
У тих Таценках, в тому саду!
Я не був там ніколи-ніколи,
Просто пив яось воду — і все!
Чимчикують там діти до школи,
Смиче хмарку лелека за поли
Ї дітям щастя вишневе несе.

Хай святиться ім'я це — Таценки,
Найпростіше з усіх імен,
Хай припишкнуть слова-замацанки,
Клекіт лелеки — благословені!..

ПОЕМИ

Л Ю

Сибірська поема

Пішов на вогник я вночі.
Ще ухкали десь тягачі,
Ще шахкали десь самоскиди,
Ці ентеерівські сновиди.
Не манять так вночі зірки,
Як манять люті цигарки —
Не стало курива у мене.
Я йшов крізь тішбище шалене
Корчів, порубаних лісів,
Людських півсонних голосів,
Пройшов хапливо по косі
І тихо до вогню підсів
Над Єнісеєм край кургану.
Мов чорний вихор урагану.
Тут прокотивсь за цілий вік.
Сидів самотній чоловік.
Намет самотній тріпотів
Над шалом річкових нуртів.
Мужчина, видно археолог,
Сидів поміж курганів голих
І ворожив над казанком.
Хакаський місяць язиком
Лизав нурти і чорторії.
Мужчина з шарфіком на шиї
Вів річ, якій за сотню літ,
І в плечі дихав сонний схід:
— Бач, як ряхтять Саянські гори!
За кілька літ тут буде море!
На дні майбутньої безодні
Ми сидимо отут сьогодні... —

А потім, блиснувши з-під брів,
Розмову дивно перевів:
— Ну що у вас там за жінки,
Розбалувані і м'які,
Ну, словом, сказано — Європа!
А тут на цих ведмежих тропях
Сибіром правлять амазонки...

Щось гримнуло. Навперегонки
Побігли чвалом по долині,
Здригнулись синюваті тіні,
На хвилі ламлячись навіл.
— Це хлопці в створі рвуть тротил!
Так от, якимсь ми йшли вп'ятьох
На базу. М'яко слався мох.
Порипували рюкзаки,
І хвоя порскала з руки.
Було ще світло, завидна.
Позаду йшла собі — ВОНА.
Світилася крізь сиву віть.
Її коси пахуча мідь,
І треба ж так було, скажіть,
Щоб перестрівся нам ведмідь!
Немов бульдозером земля
Розвергана під ним. Петля
Його тримала в хижій длані.
А потім в лютому захланні
Тримав петлю цинковий трос.
Ведмідь метався, як матрос
На кораблі, що йде на дно.
Ми всі поникли, всі — пшоно.
Попробуй ти вряди-годи
З ним привітатись підійди!
І я розгублено заляк,

Як скинула вона рюкзак
Й зухвало, рвучко підійшла,
Одкинувши косу з чола, —
На сонці спалахнула мідь,
І збабився на мить ведмідь,
Мов вхоркали його хорти,
І перестав ревуң ревити
І гризти кедри й піхтачі,
Ощиривши свої мечі.
Вона петлю йому зняла,
А нас посипала зола —
Є в амазонки, є інстинкт,
Так присоромити мужчин!

У вир він кинув сигарету,
Ледь одхилив полу намету
І запитав: «Ти спиш вже, Лю?»
З намету докотилось: «Сплю!»
Мені ж він тихо пояснив:
— Лишились в городі сини.
Вже їх не бачили півроку.
Тож маю тут таку мороку,
Що дощ січе, а винен я...
Так от, в тувинських є краях
Поріг заклятий Даг-Ужар,
Де не вода, а лютий жар.
Там хижа паща бистрини,
Мов карамельки, їсть човни,
Розставивши свої роти
На сірничини на плоти.
Стояли кущиком убогим
Ми над розлюченим порогом,
Лише спадала наша тінь
На хвилі золоту кипінь.
Аж бачу — Лю десь відійшла,

Ну, думаю, до джерела.
Аж ні, шпурнула геть одежу,
А я завмер і, дурень, стежу —
На вірну смерть же баба йде,
Та слово видушить з грудей.
Не можу — в горлі лютий жах.
Вона ж — по скелях, по ножах.
Нарешті видихнув я: «Лю!»
Та навіжених все ж люблю...
Вона ж під нашу тіль лякливо
Сторчма пішла під пінну гриву,
Шугаючи на бистрині,
Як та монголка на коні,
Пройшла під скелі підпорожні,
Всіма загрозами загрожені,
Минула виру злий аркан,
Завихрень донних темний бран
І, бризки струшуючи з тіла,
Знов нам косою заясніла.
А ми, мисливці й скалолази,
Аж захлинались від образи
Й, прип'явши скельця окуляр,
Теж кидались у Даг-Ужар...

Сиділи ми над казанком.
Хакаський місяць язиком
Лизав нурти і чорторії,
А хлопець з шарфіком на шиі
Вів річ, якій за сотню літ,
І в плечі дихав сонний схід.
— Ну що у вас там за жінки,
Розбалувані і м'які,
Ну, словом, сказано — Європа!
А тут на цих ведмежих тропях
Сибіром правлять амазонки...

Аж тут в наметі посторонки
Тріпнулись враз — і з глибини,
Одкинувши настирні сні,
Під місяцем, мов з перкалю
Вся зіткана, з'явилась Лю.
Заплетена туга коса
На груди мідно нависа.
І руку запустила в чуба
Йому, мені ж кивнула: — Люба!
— Отож, щоб вам скінчити казку:
В дружини вибрав я хакаску.
Терпів, терпітиму, терплю.
Матріархат мій зветься Лю!

— Ну й язичок у мого Слави...
Та ми, земляче, з-під Полтави.
Нас в мандри кида інститут.
Сибір нас звабив. Ось ми тут,
В Хакасії тепер. В цім створі
Пустили ми сибірський корінь.
Близнят в нас двоє — два сини,
Сибіряки тепер вони,
Не бачимо їх по півроку,
Та спробуй-но, ступи півкроку
Не так, як скаже мій ведмідь?!
Півроку мушу я терпіть,
Збивати в стромовинах ноги
І кидатись за ним в пороги,
А не піду, тоді, будь ласка,
Відразу з'явиться хакаска, —
Такий у нас матріархат,
Як сто століть тому назад...

— Що ж, друже, вийшла неув'язка.
Та чим полтавка — не хакаска:

Ще ж Гоголь їх за всякі штуки, —
Знавець відьомської науки, —
Так обезсмертив, що ну-ну:
Згадаємо старовину!..

Гула будова вдалині.
Вогні ще дихали на дні
Саяно-Шушенського моря —
Дно у вогнях було, як в зорях.
Закинуті здригались донки.
— А що ж до відьми, амазонки,
То Лю знайшла, не я ж — вона,
Тут наше діло — сторона!

Занурив руку він під тент
І витяг складений брезент.
Там, між консервів й сигарет,
Лежав почищений скелет,
І череп, вияснивши зуби,
Вмостився на руках у Люби.

— Десь кілька тисяч літ тому
Вона тут мала війська тьму,
Була вождем-чарівником,
Вона — вся влада і закон!
Все поховання — свідок цьому,
Лежать десятки бранців в ньому
Мужчин — загиблих сердюків,
Щоб берегти її! Віків
Тут прокотилась ціла тьмища,
Аж Лю прийшла до кладовища
І просто нюхом віднайшла
Чаклунським — отакі діла!

Ряхтіли костяні пластинки,
Мініатюрні бісеринки,

Підвіски з іклами марала
І меч, яким вона карала.
Підошви чарівничих ніг
Обвив відьомський оберіг —
Ті черевички соболині
Прикмети мали старовинні:
Аж двісті шістдесят зубів
Інкустували їх. Зробив
Їх вдатний майстер в ті часи...
Все мало дивні голоси.
Все дихало правічним чадом,
Тулилося матріархатом...

А Лю вже спала. Спали очі.
І руки зморені жіночі
Теж спали, ледь шершаві, збиті,
І губи спали піврозкриті,
Уся її жіночність спала,
Лише коса униз спадала
І сном у Ворсклу десь текла
Вся мідь — до гирла з джерела...

Я встав. Пішов. Махнув рукою.
Та все ж вона ішла рікою
Слідом за мною, все ж мені
Вона ввижалась на коні.
За нею вершників тьма-тьменна
Тримала небо на раменах,
Вона ж — уся вогонь в очах —
В десниці важила меча!..
Живе людина раз чи двічі?
Коли життю дивитись в вічі
І погляду не одвести,
То можна десь себе знайти
У глибині століть. Чи ж так?!

Та дивний таємничий знак
Цієї зустрічі в мені.
Лю — археолог на коні —
Летить в собі десь за собою,
Сповита зірною габою...

Будова ж дихала, двигтіла,
І втома кралася до тіла.
В готель зайшов я. Тихо ліг.
Мені ж відьомський оберіг
Все місяцем світив над кранами,
І річка хвилями буланими
Кипіла, а на хвилях Лю
Вся місячна, мов з перкалю...

ЛЕОНАРДО ДА ВІНЧІ

Симфонія

І частина. Вступ

МАДОННА ЛІТТА

Блакить кипіла серед літа,
Блакитний плащ був, як вода,
І ти була, мадонна Літта,
Мов юне літо, молода.

У вікнах двох, у двох овалах
Блакить двокрилами була.
Шнурівка перси шнурувала,
І не торкало зло чола.

В хустину то чи в діадему
Сповив митець просту жагу,
Де первістку даєш своєму,
Мов виногроно, грудь тугу.

Який сповняла тут закон ти,
Що променіло так чоло?
Злостинки чарів Джіоконди
В твоїх губах ще не було!

Усіх небес ця мати варта.
Куди ж, митцю, куди твій крок?..

І косить оком Леонарда
Твій кучерявий світ — синок..

II частина. Алегро

ПАВИЧ ЛЕОНАРДО

...Одного разу, наприклад, він підійшов з цікавістю дитини до великих кліток, в яких купці виставляли на продаж красивих птахів. Намилувавшись на них і надивившись разом зі своїми друзями їхньою грацією і різнобарв'ям, він не стримався і перед відходом заплатив за найгарніших, власноручно взяв їх з клітки і випустив на волю...

*Стендаль,
Життя Леонардо да Вінчі*

Невже ці птахи — а чому вони? —
Вам не давали спокою ніколи?..
Невже з вини — ну, а чому з вини? —
В них пір'я граціозне, мов уколи.

Ви павича цілуєте у дзьоб —
Яке створіння дивне і окате!
Його Ви в небо кидаєте, щоб
На землю зверхньо кинути дукати.

Угідливо нахилиться купець.
Кишені повні — і порожні кліті.
А павич вже гордує, мов вінець
Свободи і природи в буйнім літі.

Ви йдете, Леонардо, так, це Ви
Дали аристократам цим свободу,
І сонце німбом коло голови
Цим жестам Вашим кружеля в догоду.

Ви лиш в завулок — і немає Вас!
В купця ж не очі — загребуці сіті:
Знов у клітках хвостів іконостас.
Кишені повні — повні також кліті.

Запропастився тільки десь один.
Та замість пір'я палахтять дукати.
І, мовчки взявши дивака на кпин,
Купець пішов траторію шукати...

А Вам не спиться, Леонардо, ні!
Летять століття, наче дивні тіні,
І павича отого на стіні
Малюєте Ви в дивному тремтінні.

І той павич Ваш — ні, він не помер,
А, маючи краси лиху погорду,
Упав він до Фелліні аж тепер
З пухнастим снігопадом «Амаркорду».

III частина. Анданте

ТІНЬ ЛЕОНАРДО ДА ВІНЧІ

Ця розпука моя, напевно, в Італії роджена,
Коли у Флоренції я побачив
Проект леонардівського кулемета.
І не можу я досі убгати
У своє розуміння генія
Простоти поєднання двох див —
Руйнівного і творчого, злого і доброго
У його незбагненній істоті.
Ну що мені з того, здавалося б!

Чому леонардівський кулемет мене тне,
Розсікаючи чергами навхрест?
Ми з вами такого набачились
І начулись за ці століття,
Проковтнувши Освенціми і Хіросіми!
Губ неповторна леонардівська складка,
Брови збройно нависли.
В очах — повні колодязі сивої гіркоти!
Людина людей, майстер майстрів —
Язики від захоплення проковтнули
Вазарі і Паоло Джіовіо, Анонім, а також
Ломаццо,

Віддаючи належне твоїй неповторній грації,
Твоєму сухому палаючому розуму,
Гнучому навсібіч і безжальному —
Отому лихому самому пустелі!
Я тут промовчу про дивні шедеври,
Не торкнуся я чуда «Вечері таємної»,
Ми ж добросовісно всі втаємничені —
Посмішка вічної Монни Лізи
Походить від посмішки Катаріни,
Від посмішки мами-селючки...
А які ідеали безжальні
Готував ти покликанию людства,
Тож скажу я про їх високості,
Не промовчу й про дивні випари,
Що долунюють з вашого прадна!
Що ви скривились, мій добрий сучаснику?
Вас дратує цей стиль, чи цей тон, чи цей
намір?

Так, справді цікавлять мене
Механічні рухливі леви,
Які розсипали лілії
До ніг хижооких тиранів!
Яка ж бо природа моральних табу?

Невже все це витівки мудраїв
Для недолугої маси — аж для мільярдів?!
А може, це невід, який уже звик
За покликанням рибу ловити,
Та був тими ж рибами схоплений
І понесений шалом риб?!
Та дивіться ж, мій добрий сучаснику,
Не лякайтеся раблезіанства,
Надто вірний я оригіналам:
«Мені думається, що люди грубі,
Люди поганої вдачі і недолугого розуму
Не мають нічого спільного
З дивною породою людини.
І справді ж: деякі люди — людці —
Мусять зватися не інакше,
Як проходами для зжертої їжі,
Як плодючими виробниками калу,
Як старанними наповнювачами нужників,
Тому що від них не видно добра,
Тому ж то від них і нічого не лишиться,
Окрім наповнених нужників».
Ці слова, не загорнуті в папірці,
А дошкульні, драстичні, стьобаючі,
Як пізніше — в Івана з Вишні,
Повноростого тону, гідні розмови мужа,
Хай і колючі, хай хворобливі і роздратовані
(Що? Хворобливі у Леонардо да Вінчі? —
Хто ж тоді годен зватися здоров'ям?!),
Свідчать справді про дуже здоров'я
Майстра майстрів, Людини людей.
«Всі тварини знеможені,
Повітря насичене стогонами,
Ліси і пасовища понищені,
Гори розриті, щоб віднайти
Заховані в них метали.

Та чи можу хоч я назвати
Більшим, ніж е, злодійством
Возносіння похвал до небес
На честь, так, саме на честь тих,
Хто з найбільшою ожорсточеністю
Шкодив вітчизні людей,
Шкодив роду людському?!» .
Губ неповторна леонардівська складка,
Брови збройно нависли,
В очах повні колодязі сивої гіркоти...
Але ж знову той кулемет
Стріляє з очей Іуди
По недовершеному Христу!
Але ж знову прокляті рецепти
З рукописів дзеркального письма
Не дають мені колінкувати:
«Придумай нові, свої способи смертельного
диму.

Бери миш'як і мішай його з сіркою або
реальгар.

Спосіб — рожева вода.
Дистильована жаба, а саме — наземна.
Піна скаженого пса і кизил дистильований.
Тарантул тарентський.
Порошок мідної зелені».
Або отруйне вапно для кидання на кораблі.
Або ще один варіант
Скаженої леонардівської технології:
«Коли хочеш створити сморід,
Візьми кал людський і сечу
І візьми лебеду смердючу;
Коли їх у тебе нема,
То капусту бери й буряки,
Закупорюй у банку скляну
І тримай цілий місяць під гноєм»,

І розбий, і розбий, і розбий!
І тут, навіть поруч,
Протигазу прообраз —
По Зелінському майже:
«Хай твій ніс і твій рот
Будуть щільно затулені
Тонкою зволоженою тканиною:
Заважатиме проникненню смороду!»
Отож — бережи себе! Бережи! Бережи!
Колісниці, що косять людей,
Отруйні плоди, задушливі гази,
Пропоновані генієм дивночолом
Тиранам Людовіку Моро і Чезарю Борджіа, —
Чи це проекти експериментів для себе?
Куди ця отруйна фантазія плине,
В які гуманістичні риштки?
Хай ці дзеркальні рецепти були невідомі,
Але ж вони-то зародилися в його мозку
І патрали його душу,
Родячи антитези Мадонн?!
Отож, мій скептичний сучаснику,
Я не будую тобі силогізмів,
Та палить мене єдине припущення:
Якби не оцей леонардівський кулемет,
Може, інше насіння було б в століттях?
Може, Оппенгеймер жив би собі на фермі
І мізкував би найбільше над тим,
Як навчитись сіно вивершувати
І не заздрити тому фон Брауну,
Що так вміє стіжки вершити?
В Хіросімі ніколи не був я,
Але з певністю можу ствердити,
Що ота сумнозвісна тінь,
Що лишилась з людини на тлі стіни
Од вибуху оппенгеймерівського рецепту,

А швидше таким, який ти в своїх записниках, де
шифром нотована прозірливість супутника, що
відстав
на багато століть від того схожого на кажана
апарата,
який ти сам мріяв запустити в небеса.

Пробач же нам, Леонардо, за посмішку над твоїми
розкинутими
руками, за якими лиш — крила кажана. Прийшла
пора визнати тебе не лише творцем картин,
скульптур, військових машин і водограїв
для герцогів і королів.

Це твоє дихання, биття твого серця чується
в новому
космічному кораблі, який перемагає століття,
земне тяжіння долає і зустрічається з людиною,
яка першою зрозуміла, куди ми йдемо.

ЗЕЛЕНИЙ ПРАПОР ЯНУША КОРЧАКА

Діють: Януш Корчак і учень

Корчак

Мій прадід був склярем, помічником сонця,
Я теж залишусь у вашій пам'яті
Помічником сонця.
Я міцно тримаю в руці
Зелений прапор дитинства.
Я — Януш Корчак, вічний вчитель,
Колумб архіпелагу Дитинства.
Я був лікарем і казкарем,
Я пройшов і німецьку школу —
Вона дарувала мені методичність,
Винахідливість у дрібницях,
Строгу гармонію всіх деталей.
Я пройшов і паризьку школу —
Париж навчив мене думати
Про те, чого ми не знаєм, не відаєм,
Але хочемо, мусимо, будемо знати.
Париж — це свято, це завтра
З його сліпучим передчуттям,
З надією нездоланною,
З неочікуваним тріумфом.
Снагу бажання, біль незнання,
Насолоду пошуків Париж мені дав.
Великий синтез дитини —
Ось про що мріяв я часто,
Коли, зашарівшись од хвилювання,
Читав у паризькій бібліотеці

Дивовижні творіння
Французьких класиків-клініцистів.
Я тримаю зелений прапор дитинства,
Всі вітри в ньому добрі, сповиті,
Всі вітри в це зелене вітрило
Дмуть і шквалом його напинають.
Улюблена моя людина — Чехов.
Ми з ним письменники обидва й лікарі,
Єдині ми покликанням, єдині.
Живу я чеховським стражденним болем
За білий світ і за вишневий сад,
З бажанням засадити землю лісом,
З талантом себе правдою обмежити
Завжди й у всьому:
Біля постелі хворого і за столом письмовим.
І віра мене чеховська вела,
Що ти, так, саме ти, а ніхто інший,
Ти — до останньої секундочки своєї
Повинен, мусиш, просто необхідний
Зробити це тьмо-тьменне горе світу
Бодай на краплю менш безвихідним —
Життя людини без цього
Позбавлене сенсу розумного.
Я й найтісніше зв'язаний
З духовністю народу польського.
Дитяче правосуддя, суд дитячий
В мені ідеєю запалюється
Із польських хронік 1783 року.
«Хай учні, — кажуть хроніки, —
Коли не можуть помиритись між собою,
Хай вибирають третейських суддів,
Хай вибирають посередників
Із середовища своїх співучнів...»
Це все — на зелені моїх знамен,

Що спалахнули кров'ю в час лихий,
Але не втратили свій полиск —
Цвіт надії.

Учень

Учителю, я прийшов Вас
Забрати звідсіль.
Поспішайте, учителю.

Корчак

Сину мій, невже мені можна
Звідси піти?

Учень

Учителю, в Білянах є кімната,
Ось документи.
Ось перепустка на дві особи —
На техніка і слюсаря
Водогінно-каналізаційної сіті.
Треба вийти із гетто.
Вам, саме Вам —
Ви не можете бути убитим.
Чого Ви на мене так дивитесь,
Наче я пропоную Вам...

Корчак

Зраду і підлість, мій сину.
Ні, ненавмисне, так, мимоволі
Я не можу прийняти
Цю пропозицію.
Хто полишить свою дитину

В нещасті, в хворобі, в небезпеці?
А тут двісті дітей.
Як залишити їх самих?
 В запломбованому вагоні
 Чи в газовій камері?
 Чи можна це все пережити?

Учень

Але ж усе буде знищено
Так і так — як же не використати
Можливості Вас врятувати?
Хто ж буде нести
Зелений прапор дитинства?

Корчак

Зелений прапор поблідне,
Коли я зважусь на цей крок.
Ви знаєте, у мене є надія
У безнадії, хоч вона й остання.
От вчора. Я поливаю квіти.
Моя лисина в вікні —
Така прекрасна ціль.
У вартового гвинтівка.
Чому він стоїть і дивиться?
Нема наказу?
А може, знаєте що,
Може, ще вчора
Він був сільським учителем?..

Учень

Вчитель пруської школи?
Та він ще вчора

Вибивав з майбутніх есесівців,
Табірних вартових і катів
Усе людське. Тікайте, учителю...

Корчак

Не можу дітей залишити
Наодинці з вогнем. Тільки разом!
Сенс є в тому, що Ви прийшли.
Ви заберете усі мої записи
І зелений мій прапор,
Щоб він не згорів.
Все на світі — з дитини.
І в дитині — кінець.
Одного разу я довго сидів у полі,
Слухав, як жайворонки співають.
Серце жайворонка, як серце дитини, —
Доводить себе до виснаження
І відразу ж відпочиває.
Скільки із того, що може дитина,
Ми втрачаєм навіки в дорослості:
Силу і цільність її почуття,
Особливе сприйняття природи й краси.
Кожна дитина вперезана райдугою,
В дорослого райдуга — сіра.
Яке щастя для людства,
Що ми, дорослі, не маємо сили
Підкорити дітей нашому впливові,
Дидактичним замахам нашим.
Діти думають серцем — не розумом.
Тому так важко знаходити
Нам спільну мову із ними —
Ми ж об'їлися з вами розумом,
Тому немає мистецтва складнішого —
Вміти з ними заговорити.

Без'язики дітям наказують.
В цьому так мало слів і мало таланту.
Дорослі люблять життя,
А діти його просто-таки п'ють.
Дорослий! Мораль в тебе пташина.
На дитину дивишся як на сировину.
Мала риночна вартість недозрілого!
Лише перед справжнім людським законом
Цвіт яблуні вартий стільки ж,
Скільки і плід яблуні вартий;
Лише перед оком вічності
Варті вруна зелені золотим нивам.
Дорослі, занурені в свою дорослість,
Дорослі, занурені в кішло своїх турбот,
Ми не помічаємо дітей,
Як не помічали раніше жінку,
Як не помічали раніш кріпака,
Як не помічали народів пригноблених.
Рідко, але бувають діти старші від самих себе.
Ці діти несуть нашарування
Багатьох мучених поколінь.
В мозкових звивинах їхніх
Накопичена люта мука
Цілих страждених століть.
Не дитина плаче — плачуть століття.
Бути добрим, не добреньким,
Бути в мудрості добрим —
Це найважче на світі покликання.
Особливий талант — дитині.
Нескінченне терпіння — дитині.
Пожертвувати життям — для дитини.
Творці майнкампфів! Ми йдемо в вогонь!
Дорослі, знайте — сонце з душ дитячих,
Які в Освенцімі, в Треблінці і в Хатині,
У Кортелісах, в Орадурі, в Лідіце

Пішли на дим, а сонцем стали, сонцем.
Ми спалені в печах фашистських,
Щоб бути безсмертними,
Смертному можна ламати
Душу і кості, а спаленому
Дим не можна переламати.
І не можна перетрошити
Непримиренності на примирення;
Чистоту у спаленого
Важко облити лестощами;
Прозорість душі неможливо
Затьмарити димом у спаленого,
Вірність дитинству у спаленого
Не можна зламати у зраду.
Щаслива людина! Кожну
Можна спалити лиш раз.
Спробуй вдруге спалити мене, кате.
Віртуозність твоя нікчемна.
Я волаю — дишуть вуста вогнем:
Добра в тисячу раз більше, ніж зла.
Добро сильне й песокрушимо...

Януш Корчак виходить.

У ч е н ь

Спершу вели школу медсестер,
Потім аптеки, а потім
Дитячий притулок Корчака.
Стояла жахлива спекота.
Ми дітей з інтернатів посадовили
На самім кінці майдану, біля стіни,
Ми надіялись у безнадії —
Сьогодні їх ще вдасться врятувати,
Приберегти смерті наступного дня.

Смерте! Не будь ненажерою!
З тремтінням у душі я дивився,
Чи вдається мій план.
Я весь час перепитував,
Чи вагони вже всі заповнені.
Соломинка для потопальника.
На соломинці — зелений прапор.
Вантажили без перерви,
А місця лишалося й лишалося,
Наче бездонні були ці вагони.
Шугали нагайки над натовпами.
Бийте, бийте, довше бийте дорослих,
Поволі, жінко, поволі, мужчино,
Поволі, старий дідугане, поволі.
Кожен дорослий, задуши по секунді,
Затримай дітям ще день.
І раптом наказ вивести інтернат.
Ні, цього видовища я не забуду!
Це не був звичайний марш до вагонів —
Це був організований німий протест
Супроти оргій бандитизму.
Це був похід, якого не було
За всі віки, за всі тисячоліття!
Яке у Корчака світилося чоло!
І як в дітей світилося лахміття!

Всі діти йшли четвірками. Вони
Були добром у цьому злі розпуки.
Йшов з ними вчитель з поглядом ясним,
Йшов Корчак, взявши двох дітей за руки

І навіть поліцаї стали струнко й честь
Віддали — навіщо честь безчесним!
Пилюка люта біла з перехресть,
Був цей похід очисним і воскресним.

Гестапівці спитали: «Хто він, хто»? —
«Людина!» — сказав Корчак охоронцю
Як сонце не спинилось в подих той!
Як треба було зупинитись сонцю!

На другий день в Треблінці вони всі
Пішли у сонце з Корчаком за руки,
Ми пізнаєм їх в зірці, і в росі,
І в дереві — як в прапорі розлуки.

В історії людини не було б
Нічого людського без цих людей високих.
Хай нам ясніє його дивний лоб —
Я крок його в дитячих чую кроках.

Знамено зеленаве б'є в траві,
Вихоплюється клетотом над нами.
Дитинство — це найкращий в світі світ,
Тож не прощайтесь з його снами.

«КАЗКА ПРО ЛЮБОВ» У ШКІЛЬНОМУ ТЕАТРИ

*(Уривок з «Думи про Вчителя»,
присвяченої В. О. Сухомлинському)*

Діють: Вчитель, Вальтер, потім — Мар'яна, Хор.

В а л ь т е р

Я — син гестапівця. Мене виховували
У дитбудинку. Матір з сестрою вбили
При бомбардуванні. Батько зараз у ФРН.
А тут він панував — у вашій школі
Була ж тюрма для пересильних,
Він тут ходив — всеможний і нещадний.
Я чую стогін в кожній цій стіні,
Дитячий щебет всіх десятиліть
Не може оцей стогін заглушити!
А потім — ці концтабори навколишні,
Ці моторошні цифри — там і тут,
Чотириста лягло на дроти з струмом,
Щоб врятувалося чотири тисячі...
Наш час лихий — у павутинні цифр...

В ч и т е л ь

В кривавиці цих чисел — вся доба.
Але душі не даймо числам цим,
Душа хай буде пам'ятлива, але чиста...

В а л ь т е р

Чи ж це можливо поєднати —
І пам'ять отаку лиху, і чистоту душевну?

Вчитель

Коли постійно в пам'яті тримати,
Що ти цим щастям тяжко зобов'язаний,
Це щастям бути вже перестає,
Стає кайданням, а не щастям.
Цього полегли б не хотіли,
Мені так видається. Чи не так?
Життям своїм потрібно бути гідним
Оцього щастя — і щасливо жити, тобто важко.
У вас, у НДР, згадують часто Брехта:
«Труднощі гір — вже позаду.
Тепер починаються
Труднощі рівнин».
Та, мабуть, справедливіше
Ці гори, що минули у минулім,
Вважати лиш горбами, —
Попереду — ото вже справжні гори!
Чи ви не альпініст?!

Вальтер

Звідкіль у Вас, Учителю,
Такий потужний струмінь оптимізму?
Мені буває лячно за людину,
А у Вас — якась любов всеосягненна.
Як Ви її навчились? Де і як?

Вчитель

Навчитись можна всьому:
Твердості, терпінню, мужності,
Любові не навчишся, друже.
Любов повинен дати хтось —
Мати, батько, вчитель,

Бабуся, може, хтось живий живому!
Якийсь заряд — як естафету.
По ланцюжку століть — одне від одного.
Яка вона важезна поша —
Любити, співпереживати,
Співчувати, за когось постраждати!
Але яка людська — найлюдськiша!
Мені дали бабуся й мати ношу цю.

Заходить М а р ' я н а. Обличчя Вальтера світліє.
Вчитель жартівливо і серйозно говорить вже до

Мар'яни:

А я вже все не донесу — отож потроху
Перекладаю вам на плечі цей тягар,
Найважчий... Може, вдвох піднесете?

М а р ' я н а

День добрий! Це ж який тягар,
Що ми вдвох зуміємо підняти?

В ч и т е л ь

Це наш секрет із Вальтером,
Вірніше, ваш із Вальтером...
Отож про школу й про любов.

М а р ' я н а

Відсталі ми. Бо ж боїмось відверто
Казати те, чим всі живуть давно.
Дев'ятий і десятий класи
Все знають, любляться, страждають,
А ми, святенники, лиш палець на уста!

Вальтер (іронічно).

Це Ви про сексуальну трагедію на секс-фронті
В оці шокуючі сімдесяті?

Мар'яна (не менш іронічно).

Прошу рандки в акселерантки!
Мені двадцять другий пішов,
Вчора почула я про себе шепіт дев'ятикласниць:
«Стара діва, заміж ніяк не вийде,
А наша Люська...» — і таке сказали
Круте і дуже точне слово — я здригнулась!

Вальтер

Мені тридцять другий пішов,
На десять літ я більше наздригався.
Як парубок старий, сказати мушу,
Що ми безсилі справитись із цим валом,
Отож і досі не одружувавсь.

Вчитель

Мені, старому, вже п'ятдесят другий,
І мушу я сказати ось таке:
Не вал оцей страшний, віп — органічний,
Не раннє дозрівання нас лякає,
Але безсилля наше в оцю пору,
Коли життя квітує та буяє,
Коли парується весна з весною,
Ми лиш дратуємось та рота роззявляєм.
Де ж наша мудрість? Тонкість наша де?
Наш такт — безсилий, мудрість наша — куца.

Звичайно, сексуальне виховання
Потрібне.
Але ж як забути
Про виховання мудрості любові.
Яке б життя було красиве, цільне
І віяло б пахучою гармонією,
Якби ж то всі дівчата й юнаки,
Всі, всі без винятку
Кохання мудрість осягнули.
Так, саме мудрість,
А не зблиск миттєвий,
Що враз спарує й миттю розпарує.

М а р ' я н а

В театрі нашому шкільному
Йде репетиція мікрровистави
«Казка про любов» за текстом
Вчителя. Вальтере,
Я Вас запрошую. Хор, підготувитись!

В а л ь т е р

Я з радістю. Не знав,
Що Ви і п'єси пишете, а Ви,
Мар'яно, ще й режисер.

В ч и т е л ь

Та бавимось потроху. Але хочу
Закінчити розмову нашу.
Навчитися людина може
Будови найвеличніші споруджувати,
Космічні кораблі найкращі,
Човни підводні атомні.

Коли ж вона любити не навчиться,
Все ж дикуном залишиться, і годі.
Освічений дикун у сто разів
Страшніший неосвіченого.
За все, за все відповідає вчитель:
Й за прорахунки матері-природи,
Й за бога, як колись сказали б.

Входить «Б о г». Входить «архангел Г а в р и ї л».
Входить Х о р з дівчат і хлопців. Входять «А да м» і
«Є в а».

М а р ' я н а

Давайте, не соромтесь.
Це наш гість Вальтер Функе з НДР.
А це театр наш. Бог. Адам і Єва.
Архангел Гавриїл. Це — Хор.

В ч и т е л ь

Я хочу дещо запитати в Бога.
Скажи мені, Павло,
Чим роздратував ти так
Нову біологиню нашу?
На тебе скаржиться.
А ти ж мужчина й Бог.
Вона ж належить до слабої статі.

Б о г — десятикласник Павло з підв'язаними крилами
і фарбованим німбом на голові — розводить руками

Б о г

Скажіть мені,
Чи мусить мати вчитель
Почуття гумору?

Вчитель

Таж мусить мати, як і учень
Почуття такту.

Бог

Таж я тактовним був.
Задачку я придумав
По біології. Таку собі. Простеньку.

Вчитель

Яку задачку? Може, ми розв'яжем,
Коли не зрозуміла Клавдія Захарівна.

Бог

Ось така задачка:
Один мудрий-премудрий мужчина
Одружився з недалекою жінкою.
Дев'ятнадцять дітей народилось —
І всі дурні, і всі роздолоби.
Які ж генотипи всіх членів сім'ї,
Коли глупота — домінантна ознака?

Всі розсміялись. Вчитель аж очі витер хусточкою.
Павло був задоволений.

Бог

От бачите, у вас у всіх
Єдино вірне вирішення — сміх.
Вона ж мені знуцання над предметом
Взяла і приписала, ще й оскаржила.

Вчитель

Придумай ще задачку
На утвердження науки біології
І вичерпай цей інцидент.

Мар'яна

Гаразд. Давайте почнемо.
Хор, ваше слово.

Хор — двоє дівчаток і двоє хлопців — виступає вперед.
Всі сідають, тільки Мар'яна намагається дати лад
виставі.

Хор

Коли ще бог створив цей білий світ,
Навчив зорю родити він зорю,
Навчив він квітку народити квітку
І дерево навчив родити дерево,
Усе живе продовжувало рід свій.
І бог послав мужчину й жінку в поле,
Мужчина був Адам, а жінка — Єва,
І Бог навчив їх будувати хату,
Мужчині дав лопату Бог у руки,
А жінці дав він мірочку зерна.

Бог виводить Адама і Єву. Адам з лопатою,
Єва — з мірочкою зерна.

Бог

Живіте і продовжуйте свій рід.
А я піду собі по господарству.
Прийду десь через рік — подивлюсь,
До чого ви догосподарювались.

Бог виходить. Адам і Єва беруться за руки. Хор
вносить і ставить перед ними колыску, а в колысці
дитина-лялька. Бог знову входить — вже в супроводі
архангела Гавриїла.

Хор

Ось рік минув. Бог — на поріг.
Прийшов він рано-вранці, на світанку
І бачить Бог — Адам і Єва біля хати
Стоять і дивляться у вічі
Одне одному; спіє хліб на ниві,
Колиска — поряд, і дитя — в колысці.
Адам і Єва дивляться на сонце,
Та сонця більше в карих і блакитних.

Бог заглядає їм в очі, та вони нічого не бачать —
Адам і Єва стоять, міцно сплівшись руками.

Хор

В ті миті дивні, коли очі
Їх зустрічались і не мали сили
Одне від одного на мить відстати,
Бог бачив там, в очах,
Якусь незнану силу,
Красу, для нього ще неосягненну.
Краса була прекрасніша від неба,
Краса була красивіша від сонця
І від пшеничної красивої землі —
Прекрасніша, чарівніша від всього,
Що вже зліпив і змайстрував господь.
Краса оця до того здивувала
І приголомшила навіки Бога,
Що затремтіла од страху і заздрості
Душа його — душа всеможна Бога.

Бог (звертається до архангела Гавриїла).

Як же це так?
Створив я твердь земну,
Зліпив людину з глини,
Вдихнув життя у неї,
Але не міг, не зміг створити
Краси такої дивної?
Звідкіль така краса?
І що воно таке — краса?

Архангел Гавриїл

Краса — це любов!

Бог

А що таке любов?

Мар'яна

Стоп на хвилинку.
Архангел Гавриїл повинен
Казати це із незнанням. Він сам
Не знає цього почуття. Це — так,
Його відмовка на питання Бога,
Який доскіпується і страждає.
А зараз Бог підходить до Адама
І просить його — й забагато гордості
Ще в цім проханні, адже він — ще Бог.

Бог підходить до Адама, доторкається до його плеча
і зверхньо просить:

Бог

Навчи мене любити, чоловіче.

Адам не бачить Бога. Він бачить сонце в
очах Єви.

Х о р

Мужчина не відчув святого доторку
Всесильної господньої десниці —
Він в сонце Євине дивився.
А Бог був злим, підступним дідуганом.
Він був жорстоким,
Він кричав з безсилля.

Б о г

Ах, так, людино!
Значить, ти не хочеш
Навчить мене любові?
Постривай, навіки
Мене ти згадуватимеш!
З цієї миті — старій!
Година кожна у житті
Вбиває твою молодість і силу
По крапельіні — буде так, і годі!
Тож перетворюйся в руїну,
А я прийду
Десь літ за п'ятдесят
І подивлюсь,
Що лишиться в очах твоїх, людино.

Бог з архангелом Гавриїлом виходять. Адам одягає
собі бороду, Єва закутується в хустку — вони знову
завмирають в попередній позі. Знову заходить Бог
з архангелом Гавриїлом.

Хор

І Бог прийшов десь літ за п'ятдесят.

Архангел Гавриїл

Дивись — вже не халупа,
А хата ясноока поміж вишень,
Де був пустир, який садок веселий,
Пшениця ген на пивах дозріває,
Сини орють у полі,
Пшеницю доньки жнуть,
Гасають внуки на лугах.

Хор

Під хатою на призьбі
Сидять дідусь з бабусею — Адам і Єва —
І дивляться то на ясний світанок,
То в очі одне одного.
І Бог в очах побачив —
Таку красу побачив Бог
В очах і чоловічих і жіночих,
Величнішу, ніж досі в них горіла,
Могутнішу, ніж досі в них палала.
Побачив не лише Любов,
А й Вірність запримітив.
І Бог розгнівався,
Аж руки задріжали.

Бог

Так мало тобі старості, людино?
То умирай же, помирай у муках,
Ставай землею,

Прахом стань і тліном.
А я прийду невдовзі й подивлюсь,
В що перетвориться твоє кохання.

Бог виходить. З ним — архангел Гавриїл. Щезає і Єва.
Адам залишається один. Потім — попередня ява.

Хор

Три літа проминуло —
Знову Бог прийшов з архангелом.
І бачить Бог:
Сидить дідусь біленький
Над невеличким горбиком могили.
І бачить Бог:
Смутні в людини очі,
Та в них палає жаром
Ще, ще могутніша
І вже неосягненна
Краса людська —
Така страшна для Бога.
Не тільки там Любов,
Не тільки Вірність,
А й Пам'ять Серця Бог побачив.
І затремтіли в Бога руки з ляку
І од безсилля серце затремтіло.

Бог підходить до людини, падає перед Адамом на
коліна і починає благати:

Бог

О, дай мені, людино, цю красу!
Що хочеш, те й проси
В обмін на неї — дай лише.

А д а м

Не можу.
Надто дорого вона дісталася мені.
Йй ціна ж бо смерть,
А ти безсмертний, кажуть.

Б о г

Бери безсмертя,
Молодість бери,
Віддай мені лише Любов!

А д а м

Мені нічого не потрібно.
Ні вічна молодість,
Ані докучливе безсмертя
Не можуть дорівнятись до Любові!

Бог встає з колін. На тлі пшеничного поля і ранкової зорі стоять в золотих колосках юнак і дівчина, міцно сплівши руки, і дивляться то на сонце на небі, то на сонце в очах одне одного.

Х о р

Найбільше диво світу — це Любов!
Схопився Бог за голову руками
І геть пішов з землі на небо.
З тих пір людина стала
Богом на землі.

А д а м

Нема нічого кращого від сонця,
Яке в твоїх очах для мене сходитьь.

Є в а

Нема нічого кращого від сонця,
Яке в твоїх очах мені палає.

Х о р

Нема нужденнішої на землі людини,
Яка нікого у житті не любить.
Хай славиться Любов — це вічне сонце,
Яке людину творить із людини...

З М І С Т

КИЇВСЬКЕ НЕБО

Київське небо	4
Київська легенда	7
Балада про мій осколок	9
Доньки Ярослава	11
Над малюнками Вестерфельда (1651 р.)	12
Голос з-за двохсот літ	14
Місту Києву	16
Ще одна фаустіана	18
Дев'ятий вал землі	21

МЕРИДІАНИ

Ленін Гарсія Росса	24
Сльоза Білорусі	27
Величальна Грузії	29
Біля старого млина в Казарапаті...	30
Андрієві Вознесенському та Марісу Чаклайсу...	31
Балада про усмішку	32
Пам'яті Василя Шукшина	34
Марко Черемшина	36
Лист Михайла Ковалінського до Сковороди	38
Мій спомин про Юрія Яновського	40
Іванові Семеновичу Козловському...	41
Жінка, хлопчик і мандрівник. Серпневий вечір	42
Мікеланджело в час облоги Флоренції	44

В ОРКЕСТРІ МІКРОЧАСТИНИ

Таємниця початку	48
Кажуть, частинка в мікросвіті дорівнює цілому...	49
Ода причині	50
Вірші на перфокартах	51
Білі вірші	57
Стара балада про молодого фізика	58
Лялька Джекі	59
Кань Сань-гу — богиня нужників	61
Розмова з другом-перекладачем	64
Невже боятись забуття? Таж ні!	65
Поезія — над усе, поезія — передовсім!	66

В ТОВАРИСТВІ ДЖМЕЛЯ

Замість анекдота	68
Сни матері в місті	70
Над могилою батька	71
В товаристві джмеля	72
Металург Іван Сакович на пасіці	73
Таємниця	75
Жінки і лелеки	77
Закохані під дощем	78
Мати троянд	79
Освідчення	81
Балада про транзистор	82
Подорожник	83
Вересневий етюд	85
Кружіння	86
Кам'яна хвороба	87
Я чув твій голос...	89
Міnorний пейзаж	90
Сіцилійський захист	91
Ялтинський пейзаж	93
Анатомія блискавки	94

Сповідь вірша	95
Коли бувають ночі світлі...	96
Тáценки	97

ПОЕМИ

Лю	100
Леонардо да Вінчі	108
Зелений прапор Януша Корчака	117
«Казка про любов» у шкільному театрі	126

Іван Федорович Драч
КИЕВСКОЕ НЕБО
Стихи
(На українском языке)

Редактор *В. Ф. Гужва*
Художники *Є. В. Матвеев, Є. В. Попов*
Художній редактор *Р. Ф. Ліпатов*
Технічний редактор *С. Г. Овсієнко*
Коректор *Т. О. Хрущ*

Здано на виробництво 22. I. 1976 р.

Підписано до друку 20. V. 1976 р.

БФ 34231. Формат 70×90¹/₃₂.

Умовн. друк. арк. 5,26.

Обл.-вид. арк. 4,75.

Папір друк. № 1.

Тираж 16 000. Ціна 47 коп. Зам. 6—591.

Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь».

Київ, Пушкінська, 28.

Київська фабрика друкованої реклами,

Київ, Внборзька, 84.

47 коп.

